

HONOSITÁS. V.

(1846. september' 27-én.)

Szólottunk a' született magyarokról, szólottunk azokról, kik magyarok a' törvény' jótéteményéből: most szóljunk a' külföldiek' honosításáról.

A' mult országgyűlési törvényjavaslat szerint a' honosítás vagy

- a) törvényhozási-, vagy
- b) hely- 's illetőleg törvényhatósági uton történik.

Ha azok volnánk, kiknek még némelly jóakaratu barátaink által is tévedésből tartattunk, ha valaha a' t u l s á g o s, az országtest' egyes tagjainak összes életét magába szívó központosítás' apostolai lettünk volna: most kényszerülve éreznők magunkat, következetesség' tekintetéből, a' helyhatósági uton eszközzendő honosítás ellen nyilatkozni.

'S még talán példákra is hivatkozhatnánk tanunk' támogatására.

Hivatkozhatnánk Franciaországra, hol csak a' központi hatalom részeltetheti a' külföldit a' honosítás' jótéteményében, 's hivatkozhatnánk Angliára, mellyben „denizen“-né (féljogu angollá, ollyassá, ki polgári 's politicai jogokkal bir ugyan, de ki a' parliament' mindkét házából, a' fejedelem' titkos tanácsából 'stb. ki van rekesztve) csak a' korona' kegyelméből, egész angollá csak a' parliament', azaz, a' király' 's a' lordok' és commonerek' engedelmeiből válhatik a' külföldi. „Denizen“-nek, írja Blackstone, mondatik azon idegen egyén, ki ex donatione regis pátenst

nyert, melynek erejénél fogva angol jobbagygyá vált, 's ez (ezen pátenosztoztatás) a' királyi előjognak egyik magas és másra át nem ruházható (a high and incommunicable) részét teszi.

Ismétlem, hivatkozhatnánk azon Angliára, hol közülünk többen, száz és száz társulat megett csak simulacrumát látják a' központi hatalomnak, 's hol mégis a' helyhatóságokat szabályozó legújabb (1835-diki) törvény' (an acte to provide for the regulation of municipal corporations 9—13 §§.) egyenes rendelkezésénél fogva, a' hatóság még csak a' legparányiabb municipalis jogban sem részelteheti azt, kit a' király még nem tett denizenné, vagy kit a' parliament még nem „naturalizált“, vagy kit két évi tengeri szolgálat háboru' idejében „kivételképen“ nem honosított.

De mi sohasem voltunk semmiféle tulság' apostolai 's így a' tulságos központosításé sem; sőt merem állítani, hogy mi voltunk az elsők, kik a' valódi helyhatósági életre figyelmeztettük e' nemzetet. A' melly olvasónak ideje van az anteacták' vizsgálatára, keresgélje ki könyvtárában a' Pesti Hírlap' 420-ik — (centralisatio 's valóságos municipalis rendszer, báró Eötvös Józseftől) és 471—2, 3, 4ik számait (községek' rendezéséről Csengery Antal), 's úgy fogja találni, hogy midőn mi a' felsőbb rétegek' centralisatioja mellett buzgólkodtunk, ugyan akkor az alsóbb rétegek' decentralisatioját sürgettük, mint azt e' lapoknak jelen szerkesztője felhívott czikkelyeinek bevezetésében világos szavakkal hirdeté.

Ennek előrebocsátása után, nehogy következetlenségről vádoltassunk, midőn hivek maradtunk elveinkhez; nehogy alapnézeteinkben ingadozni látszassunk, mellyek ma azok, a' mik tegnap voltak, ha mindjárt többen aggodalmak' megnyugtatóására, a' rendszer' általános tárgyálása még továbbra is elhalasztatik, — ennek előrebocsátása után kinyilatkoztatom: hogy kezet fogunk a' törvényjavaslat' szerkesztőivel, kik a' honosítást hely- és törvényhatósági uton 's eszközöltetik. Mi ezt helyesnek, sőt épen természetesnek találjuk; de természetesnek találjuk más részről azt is: hogy a' törvényhatóság csak azokat honosíthassa, kik a' közhaza' javának biztosítására országosan kikötött feltételeknek eleget tettek. 'S megval-

lom, miszerint ha látom, hogy ez' vagy ama' sz. k. város kénye kedve szerint iktatja polgárai közé az idegen föld'gyermekait; ha látom, miként honosítja, miként ruhazza fel polgári 's politikai jogokkal széles jó kedvében a' csak tegnap ide érkezett külföldit, kinek nem hogy érdemeiről de még lételéről se' tudnak semmit ország és főhatalom, akkor lehetetlen azon gondolattól megmenekednem, hogy illyesmi csak olytán országban történhetik, hol az emberek arról vitáznak, ha nem volna-e tanácsos, a' „közjog“ kifejezés' helyébe „nyilvános jog“-ot léptetni, de hol ezen köz- vagy nyilvános jog' legmindennapiabb tételeit vagy nem ismerik, vagy — nem gondolnak velők.

Ismétlem: az illető törvényhatóság csak azon esetre nyilatkoztathatja honosítottnak a' külföldit, ha az országosan kikötendő feltételeknek szigoruan elég tétetett; 's innen kettő a' mi következik, — nevezetesen:

a) ha az érintett feltételek betöltettek, nem létezhetik hatalom, melly az eszközölt honosítást megerősítenesse; — 's következik más részről

b) hogy azon esetre, ha az nem történt, ha az érintett feltételek betöltetlenül maradtak, kell olly hatalomnak létezni, melly ezen álhonosítást megsemmisíthesse. 'S ennek következménye meg' az, hogy a' törvényjavaslat' azon pontja, melly a' törvényhatósági uton eszközölt honosításokra vonatkozólag mondja, miszerint „a' honosítottak' nevei tudás végett a' királyi helytartó tanácsnak évenként fölküldetnek“, — ezen pontnak, mondom, csak annyiban van értéke, mennyiben ezen szó „tudás“ azt jelenti, hogy a' helytelennek, a' törvénytelennek tudott honosítás megsemmisítendő.

Tudom az ellenvetéseket, tudom, hogy készen van a' válasz: illyesmire csak azon esetre állhatnánk rá, ha ama' felebbviteli forum' formái elégséges biztosítékot nyújtanának az alkotmányosság' hívének. De, boldog Isten! minek hát kezünkben az iniciatívának dicsőséges joga, mellyért bennünket annyi ugynevezett alkotmányos státus irigyelhetne, miért birunk a' kezdeményezés' jogával, miért nevezünk ki utasítástkészítő választmányokat, ha

nem jó eszünkbe, kész törvényjavaslatot terjeszteni az országgyűlés elébe a' végrehajtó hatalom' szerkezetéről, azon hataloméről, mely ha szerkezetlen marad, ha mindegyre csak sirunk és jajgatunk felette, a' nélkül, hogy józan 's az alkotmányos erők' gravitációján alapuló szabályozásához látnánk: minden egyéb bármi fényes terveink — tutti quanti — bizony csak pengő ércz maradnak, és nem tudom miféle czimbalom, mint pár évvel ezelőtt szokás volt mondogatni.

De Isten neki! halaszszuk el, nem bánom, még egy örökkévalóságig a' lényeges reform' művét, csak gondoskodjunk legalább arról, hogy törvényhatósági indolentia, vagy a' világpolgárság' köpönyegébe buvó nemzeti rokon- és ellenszenvek a' hazafiság' rovására ne garázdálkodhassanak körülöttünk. 'S ennél fogva alázatos indítványom oda megyen: hogy a' végrehajtó hatalom' formái iránti intézkedésiglen, a' törvényhatóságok által eszközzendő valamennyi honosítás, megerősítés végett az országgyűlés elébe terjesztendő, 's ezen megerősítés' bekövetkezéseig, az illető honosított csak magánjogi tekintetben, csak a' tágasabb értelemben vett polgári jogok' gyakorlatára nézve váljék egyenlővé a' született magyarral, még pedig kirekesztőleg csak azon törvényhatóságban, hol honosítatott; politikai jogok' gyakorlatára csak az országgyűlési revisio után válván képessé.

Az országgyűlést annyival is inkább lehetne a' jogczímek' ezen revisiójával ideiglenesen megbízni, mivel az országgyűlési honosítás ezentul is — ha mindjárt módosított alakban — fenmaradandván, a' tárgy nem mondathatik a' dieta' ügykörétől elűtőnek, 's mivel választmányi uton, például a' petitiók' vizsgálatával megbízatandó választmány által levén ezen revisio eszközzendő, országgyűlési tanácskozás' 's vita' tárgyaivá csak a' törvénytelenység' gyanujában álló, tehát kétségtelenül a' helyhatósági honosítások' csak igen parányi részét tevő esetek fogának válni.

A' törvény- 's illetőleg helyhatósági uton eszközzendő honosítások' feltételeiről egy közelebbi számban fogunk szólni.

HONOSITÁS. VI.

(1846. october' 18-án)

A' mult országgyűlés elébe terjesztett törvényjavaslat arra, hogy valaki hely- 's illetőleg törvényhatósági uton honosíthatóság, elengedhellen feltételekű kívánja :

- 1) hogy a' honosítandó teljeskoru legyen;
- 2) hogy a' magyar nyelvet beszélje;
- 3) hogy, a' magyar hadsereggeli kűntartózkodás' esetét kivéve, benn a' honban lakjék állandóul (értsd : miután honosítatott);

4) hogy vagy tiz évig lakott legyen folyvást a' honban (honosítása előtt), még pedig a' nélkül, hogy büntettért elmarasztatott volna, — vagy csak öt évig azon esetben, ha jeles találmányok' behozatala és gyárak' avagy nagyobb iparműhelyek' felállítása által az állodalomnak kitűnő szolgálatot tett.

Még két alternatívát említ a' törvényjavaslat, de más levén a' honosított 's más meg' a' törvény' jótéteményéből magyar, ezen alternatívákról, mint különben is már felebb elintézetekről, e' helytt fölösleges volna szót tennünk.

Lássuk most az érintett feltételeket külön egyenkint.

Az első a' honosítás' elengedhetlen kellékének mondja a' teljeskorúságot.

Ez ellen nem hinném, hogy valakinek alapos kifogása lehet. Jogrepudiálásról van szó egy részről, — mert a' honosítandó nem hull le hozzánk a' holdból, hanem más státusból költözködik be országunkba, mi jogviszonybontással jár szükségképen,

— 's jogszerzésről van szó a' másik részről, 's így természetesen azon érettség, mellynek hiztosítékát a' teljességében látjuk, nem nélkülözhető. De itt újra felmerül a' kérdés: a' magyar törvénytörvény-szabta teljességét értjük-e, azt, t. i. mellyhez huszonnégy év kívántatik? vagy pedig azt, mellyet a' honosításért folyamodónak addigi hazája, teszem a' betöltött huszonegyedik évben, állapított meg? 'S ezen kérdés nem henye, nem haszontalan kérdés, mert a' teljességét a' személyesség' 's nem a' territorialitás' jogviszonyai szabályozzák rendesen; — és a' törvényjavaslat' szerkesztői e' helyett mégis valószínűleg a' territorialis teljességét, azaz: a' betöltött huszonegyedik évet értették, 's ítéletünk szerint igen helyesen, mivel politikai oldala is levén az ügynek, nem követelhetni, hogy a' magyar törvényhozás a' külföldi jogtáblák' valamennyi micrologiáinak respectálásával bajlalkodjék szünet nélkül.

Mind ebből az következik, hogy a' teljesség közelebből megjelölendő volna, 's hogy nem ártana világos szavakkal kinyilatkoztatni, miszerint a' betöltött huszonegyedik év értetik alatta.

Melleslegesen még egy sajátzerű anomalonra akarom figyelmeztetni az olvasót, 's ezen anomalon abban áll, hogy a' magyar törvényhozás, melly csaknem valamennyi újabb polgári legislationál szigorubb a' teljesség' meghatározásában, melly nem elégelvén a' huszonegyedik évet, majdnem a' római „viginti-que annis major aetas“-t követeli a' fontosb polgári cselekmények' érvényességéhez, — hogy, mondom, a' magyar törvényhozás ezen tisztességes szigort kész a' legkönnyelműebb csécsapsággal felcserélni, mihelyest politikai ügyről van szó, nem magánjogiról, 's hogy nem követel semmiféle teljességét, sem 21, sem 24, sem 25 évet arra, hogy valaki nemzetet és országot lekötözhessen. Midőn Napoleon a' francia polgári törvénykönyv' szerkesztésével foglalkodott, találkozta, kik huszonegy év helyett huszonötöt követeltek a' teljességhez. Emlgették a' csábokat, mellyek a' huszonegy éves ifjat rendesen környezik, ki ilyenkor, ha nincsen vezére, védője, támasza, könnyen

olly utakra téved, hol vagyonát elpazarolja, ifjuságát bepiszkolja, 's jellemét elsilányítja, hogy utóbb gyalázaiban és nyomorúságban vénüljön el. — 'S mi volt a' válasz? Az, hogy az indítványozott változtatás talán hasznos lehetne, de miután már 1791. óta huszonegy évben van megállapítva a' teljeskorúság, 's miután a' következetesség azt látszik kívánni, hogy a' polgári teljeskorúság' határai együvé essenek a' political teljeskorúság' határaival, 's végre, miután azt, kit az alkotmány képesnek nyilatkoztat political cselekményekre, magánjogi viszonyok' fűzésére is képesnek kell tartani, — huszonegy évvel beelégedhetni. Nálunk, ha a' political teljeskorúságra tekintünk, megfoghallan marad, mit pöffeszkedünk huszonnégy évben megállapított majoritásunkkal, miután törvényeink egy kukkot sem mondanak arról, hány évet követelnek arra, hogy magát valaki a' pozsonyi országházban megéljeneztesse vagy kipisszegethesse; 's ha egyik vagy másik ügyben, itt vagy amott, statutumokat hozunk, nem ritkán valóságos moslim elvek' nyomán járunk el, mellyek szerint tizenöt év adja meg Törökországban a' teljeskorúságot.

Ennyit intra parenthesis, némi figyelemgerjesztésül e' tárgyról, 's most térjünk vissza a' honosítási feltételekhez.

A' második pont feltételül szabja, hogy a' honosítandó a' magyar nyelvet beszélje.

Qui bene distinguit, bene docet, azt mondják. — Hogy az, ki az országgyűlés által, úgy szólván, minden egyéb feltét nélkül honosítatik, ki, a' jelen törvényjavaslat' rendelkezéséhez képest, az ország' nemesei közé tartozik, 's kinek törvényhozási képességére nézve különös törvény már nem kívántatik, hogy az, vagy legalább egyenes ágon 's már életben levő utódai magyarul tudjanak, ezt magam is szükségesnek látom törvény által kikötni, mert néha ez egyen kívül egyéb biztosítékom úgy sincs, hogy Magyarországból hazát, 's nem hovahamarább kibányászandó aranyáknát jött keresni; 's mert, mint mondatott, törvényhozási képességgel is bír. De itt szó van azokról, kik helyhatósági uton honosítatnak, kik a' törvényhozás' tagjaivá külön törvény' engedelmenélkül nem ne-

vezetethetnek és nem választathatnak, 's kik, a' negyedik szám alatti feltétel' értelmében, rendesen már tíz évig folyvást és állandóan laktak az országban, mielőtt honosítottak volna, 's így annak komoly jelét adták, hogy valóságos szándékuk van összeforrni e' hazával. Azon kell lennünk, urak, 's intézkedéseinknek oda kell irányoztatniok, hogy az országban tíz év' lefolyása alatt önkéntesen megtanulja nyelvünket belföldi és idegen egyiránt; nem pedig egy oldalról vétkesen megfélekezünk nyelvünknek belső külső terjesztéséről, eszközökről nem gondoskodunk, hogy a' jószándéku gyáros, kézműves 'stb. lakházának ajtajánál megtanulhassa a' magyar szót, 's mégis más oldalról, hanyagságunk' mások általi orvoslására, terheinknek mások általi viselésére azt követelni, hogy nyelvünket, ha mindjárt nem volna módja azt sajátjává tenni, mégis értse a' honosított olly jogok' gyakorolhatására, melyeknél nagyobbakat is gyakorol a' benszületett és gyakorlandanak unokáinak unokái, ha mindjárt usque ad consummationem seculorum, idegennél idegenebb elemet képeznének is e' hazában.

Ezekhez képest, az országgyűlésileg honosítottaktól követelném a' magyar nyelv' ismeretét; azoktól pedig, kik helyhatósági uton honosítottak, feltenném, hogy magyarul fognak tudni, mert egy egész évsoron keresztül laktak már eleve e' hazában, 's így lehetetlen, hogy azon fajnak nyelvét meg nem tanulták legyen, mellyhez csatlakozniok, — mihelyest a' szükséges rendszabásokról gondoskodtunk — a' legerősebb rokonszenv — önnön érdekök által is fognak intetni. —

Láttuk főlebb, hogy a' magyar törvényjavaslat szerint valaki, ámbátor csak öt évig lakott eleve a' hazában, helyhatósági uton mégis honosíthatatik azon esetre: „ha jeles találmányok' behozatala és gyárak' avagy nagyobb iparműhelyek' felállítása által az állodalomnak kitűnő szolgálatokat tett.“ Ezen intézkedés reprodukciója a' franczia törvényhozás' azon intézkedésének, melly szerint egy évi lakás az országban elégséges a' naturalisatióra: „ha valaki értékes szolgálatokat teszen vagy tett az állodalomnak, vagy ha jeles tehetségeket, találmányokat vagy hasznos industriát

hozott be az országba, vagy pedig nagyszerű intézeteket alapított;— reproductiója, mondom, a francia intézkedésnek, de két rendbeli módosítással, melyeknek elseje öt évi lakást követel az országban, nem egy évit, 's ezt sajátos viszonyainknál fogva csak helyeselhetni; de másika az ipar' körében szerzett érdemekre szorítja a' privilegiált naturalisatiót, mit nem tett volt a' francia törvényhozó, 's mit a' magyarnak sem kell tennie, mert kétségkívül az ipar' útján is, de nem egyedül csak ez' uton tehet valaki közhálára méltó szolgálatokat e' hazának.

A' harmadik pont alatti feltétel a' honpolgárság' elvesztésének esetei között levén tárgyalandó, e' helytt még csak azt említem, hogy Franciaországban a' honosított mindig hűséget tartozik esküdni királynak és chartának, azon helyhatóság' színe előtt, melyben lakik, 's hogy miután mi magyarokul törvénytábláink' tanutétele szerint nem nézzük quackerszemmel az esküt, nem látunk benne bünt és abominatiót, — a' honosítási hitletételről sem kellene megfedkezünk.

Néhány közelebbi számban még visszatérünk e' tárgyra.

HONOSÍTÁS. VII.

(1846. november' 8-án.)

A' legtürelmesebb ember is erős dolgokat mond, ha meghagytják. Mazarin bibornok, midőn egy nap' a' szokottnál is nagyobb számmal alkalmatlankodtak neki a' nemesi czimerért folyamodók, — felkiáltott: „annyi nemes embert fogok teremteni, hogy szűgyen lesz nemesnek lenni, és szűgyen lesz nemesnek nem lenni.“ — Apáink talán Mazarin' politicáját követték, midőn úgy vélekedtek, hogy mindenik országgyűlés' végével egy sereg indigenával kell megajándékozni az országot. A' közelebbi múlt években változás történt ez irányban is; 's 1840-ben már csak fukar kézzel osztogattuk — nem ugyan a' honosítást, hanem az ezzel járó országgyűlési ülést és szavazatot, 1844-ben pedig, nem tudom, elvből-e, vagy a' pillanat' szeszélyében, valamennyi folyamodónak szekérrudját szépen a' kapu felé fordították a' pozsonyi országház' mindkét udvarában.

A' jelen törvényjavaslat' intézkedéseit, az országgyűlés által eszközözendő honosításra nézve, már minapi cikkelyünkben említettük meg, 's ama' cikkelyből alkalmasint azt is fogta látni az olvasó, hogy e' részben a' törvényjavaslattal jóformán egyetértünk.

De a' honosítás' „hatásáról“ szóló 7-ik §-ba ollyatén rendelkezés csuszott be, melly a' mi hozzájárulásunkkal ugyan soha sem fog törvénynyé válni. Á Dieu ne plaise! Isten ne engedje! — mint a' Journal des Débats' dolgozó társai szokták mondani, midőn a' középkor' kísérteteit látják az alkotmány' ogiváin bépislogni.

Az érintett \$-ban tudniillik egyebek között ez áll: „... kik... maga a' törvényhozás által honosítatnak, azok az ország nemesei közé tartoznak.“ Ez annyit jelent, hogy a' törvényhozás ezentúl is csak a' Werbőczy' populását akarja nemzetnek ismerni, hogy az országgyűlés ezentúl is csak a' nemesség' formájában akarja látni a' honpolgárságot, — olly tanok, mellyeknek hirdetéséhez legparányiabb hajlamunk sincsen. Ha egy kézzel fenlobogtatjuk a' haladás' zászlaját, 's a' másikkal meg' ollyas dolgokat decretálunk, mint az imént említett: akkor hasonlók vagyunk amaz espriforthoz, ki nappal hadat üzen minden babonának, 's éjtszaka, midőn senki sem látja, a' mátrác' alá búvik kísértetektől félelmében. Igazságtalanság nélkül azonban egy perczig sem szabad késnünk annak megjegyzésével, hogy a' törvényjavaslat' szerkesztőitől minden bizonynyal távol maradt a' szándék, a' hangosan kiulastított előítéletet egy hátsó ajtócskán meg' becsempészni a' házba; illyest feltennünk a' munkálat' általános iránya is tiltja. De a' szerkesztők alkalmasint tévedésbe hozattak azok által, kik nekik jámbor huzgóságukban lelkökre kötötték: hogy miután az országgyűlés eddiglen ususában volt az indigenatus' osztogatása általi nemesítés-jognak, tehát elkerülhetlenül szükséges, hogy a' törvényhozás által honosítottak ipso facto nemesekké váljanak. Mi, a' Pesti Hirlap' publicistái, évek óta hirdetjük a' képviseleti rendszer' elveit, 's így természetes, hogy a' koronás' fejdelemből 's az ország' képviselőiből álló testülettől nem fogjuk a' parlamenti mindenhatóságot megtagadni, nem névszerint azt, hogy azon esetre, ha neki úgy tetszik, a' honosítottat rögtön nemesilhesse is; — de ezen cselekvény között és ama' között, mellynél fogva a' törvényhozás méltósága alatt valónak tartja, nemnemes honosítottakkal is bajlakodni, ezen cselekvények között, mondom, épen olly különbség van, mint van azon alkotmány között egy részről, melly bir annyi benső erővel, hogy a' nemesi czimektől és czimektől még nem félti polgári túlsúlyát, 's ama' között a' másik részről, melly, a' hübériség' bázisán emelkedve, még csak a' rendiség' eszméjéig sem volt képes eljutni.

Mind ebből az következik, hogy a' felhívott: „kik maga a'

a' törvényhozás által" 'stb. szavaknak semmi helyük a' törvényjavaslatban. Azon körülmény, miszerint az országgyűlésileg honosítottnak törvényhozási képességére nézve külön törvény már nem kívántatik, egyáltalában nem teszi szükségessé, hogy az ekép' honosítottak ipso facto a' nemesek közé tartozzanak; mert törvényhozási képességgel bir a' nemnemes is, 's birt köztudomásra már azon törvénycikkely' hozatala előtt, melynek erejénél fogva az országban 's a' kapcsolt részekben született vagy honosított, és törvényesen bevett bármely vallásu lakosoknak akár kinevezéstől akár választástól függő minden közhivatalokrai alkalmazásában, az, hogy a' nemesi osztályhoz nem tartozik, akadályul nem szolgálhat.

Nyugodjanak meg önök is, kik, nagyobb dietai praxissal bírván, mint mi későcskén felérkezettek, összes erejükből azon vannak, hogy az országgyűlés mind annak ususában maradjon ezen-től is, minek ususában volt eddiglen, — nyugodjanak meg, hiszen láthatták, hogy azon körülmény, miszerint ama' szavak kihagyatnak, ugy nem fosztja meg az országgyűlést az indigenatus utjání nemesítés-jogtól, valamint azon körülmény, hogy az országgyűlés minapában grófokat és bárókat honosított, kiknek e' honosítás' daczára a' főrendek' táblájánál nem adott helyet, — nem fosztotta meg a' törvényhozást azon ősi jogától, miszerint Q. grófot, vagy X. bárót a' honosítás' alkalmával mindjárt székkal és szavazattal is láthassa el a' főrendek' táblájánál, ha üdvösnek tartja.

A' törvényhatósági és törvényhozási honosításon kívül más't nem ismer a' szóbanlevő törvényjavaslat. Véleményünk szerint nem ártana a' honosítás' azon nemét is röviden megemlíteni, mely idegen territoriumnak a' magyar korona alá jutása által — ama' territorium' valamennyi lakosaira nézve eszközöltetnék. De ezen fajról bővebben szólnunk, ideig óráig, ugy hiszem, fölösleges volna. Eugen, az előttünk méltán kedves emlékezetben álló savoyei herczeg, nem tudom mellyik apró olasz státusra nézve, olly értelemben nyilatkozott: hogy annak fejldele már a' tartomány' configuratiójánál fogva kétszinű politicának követésére van utasítva. Ki tudja, ha nem mondaná-e jelenleg, hadvezérsége'

daczára, hogy Magyarország meg' ollyatén állodalom, melly con-
 figuratiójánál 's öszves viszonyainál fogva oda van utasítva, hogy
 érje be azzal, ha csonkítatlanul marad, ha bensőleg növekedik,
 erősbül, 's hogy ne álmodozzék külső foglalásokról. Részemről
 nem mernék ellentmondani; de miután a' koronázási esküformu-
 lában mindnyájan olvashattuk e' szavakat: „*finis regni nostri
 Hungariae . . . quod poterimus, augebimus et extendemus*,” tisz-
 temnek tartottam, a' honosítás', a' magyarrá válhatás' ezen nemét
 is megemlíteni. Ha az indigenatus-osztogatásnak e' faja reánk
 nézve egyéb volna üres speculationál, mindenekelőtt azon nagy-
 fontosságu kérdést kellene megfejtenuk: kell-e valamennyi uj
 szerzeményt az alkotmány' 's a' polgári teljeskorúság' jótétemé-
 nyeiben haladék nélkül részesíteni? — olly kérdés, mellyre Are-
 tin, a' bajor, württembergi 'stb. chartákra hivatkozva, igen-nel
 — 's Angliának és Francziaországnak gyakorlati eljárása nem-
 mel felel; — de ismétlem, e' kérdés' fejtegetése jóformán üres
 speculatio, 's mint illyes, talán könyvbe, de nem hirlapba való.

A törvényjavaslat' első fejezetének egyéb rendelkezései,
 mennyiben eddigi cikkelyeinkben érintetlenül maradtak (mert
 egyetmást elleneznünk kellett), a' megállapított elvek' természe-
 tes corolláriumai gyanánt tekintendők; nevezetesen az, melly sze-
 rint a' honosítottak a' született magyarokkal mindenben egyenlő
 joggal, köteleességgel 's képességgel birnak (a' már tárgyalt meg-
 szorítás' kivételével). A' 10-dik és 13-dik §§ azonban egyedül
 sajátyszerű viszonyainknál fogva váltak e' helytt szükségessékké.
 Amaz, rendőri 's büntetési esetekben a' gyárosokat, kereskedőket,
 művészeket, megyékben és kerületekben a' tisztessb sorsuakkal,
 sz. k. városokban pedig a' polgárokkal rendeli egyenlő bánásmód-
 ban részesítenni; — emez ígéretet teszen, hogy a' külföldi zsidók'
 beköltözködéséről és honosításáról külön törvény fog rendelkezni.

'S ezzel berekesztjük fejtegetéseinket a' honosítás' eszköz-
 léseről: egy közlelbbi cikkelyben a' honpolgárság', azaz: a' ma-
 gyarság' jogainak miként történhető elvesztéséről fogunk értekezni.

HONOSITÁS. VIII.

(1846 november' 17-en.)

A' honpolgárság' elvesztését tárgyzó szakaszok (14—18. §§) nem tartoznak a' szóban levő törvényjavaslat' legszerencsésebb rendelkezései közé. A' szándék — ha nem csalódunk — körülbelől ez volt: „járjunk szigoruan a' franczia törvényhozás' nyomán, az előttünk még ismeretlen uton;“ de világos, hogy szétválás és szétválásközben e' nyomra sem voltak elégséges figyelemmel a' törvény' tervezői.

Lássuk.

A' 14-dik §. így hangzik:

„A' hon' polgára lenni megszűnik: 1) ki külföldön honosítja magát; 2) ki idegen hatalmasság' seregében mint katona szolgál; 3) ki a' hon' határain kívül tíz évig tartózkodik, a' nélkül, hogy ezt vagy közhivatala kívánná meg, vagy iskolai tanulással töltene, vagy kereskedéssel foglalkodnék; 4) ki a' honból, mindenét eladván 's magával vivén, végképen kiköltözködik.“

Ezen négyrendbeli pontból világos, hogy a' magyarság' jogai egyszerű lemondás által el nem veszíthetők. A' szerkesztők alkalmasint úgy vélekedtek, hogy a' jus civitatisról úgy nem szabad lemondania a' polgárnak, mint nem semmiféle politikai jogáról; de hogy más oldalról, bizonyos tények' közbejöttével, egyenesen a' státus által ejtetik el, még pedig okvetetlenül, ebbeli jogaitól. Ezen tan rokon azzal, melyet a' státus' hatalmára és gyámságára nézve az egyéni kortlátlansággal szemközt rég' magaménak fogadtam, 's így semmi kifogásom ellene, valamint az

első pont ellen sem, melly szerint az, ki külföldön honosítatik, a' magyar honpolgárság' jogait nem élvezheti. Nemo potest insimul duas habere patrias, így hangzott már apáink' maximája, 's én őket a' nemzétiség' kérdéseiben ugyan nem merném példányokul ajánlani, de a' „patria“, a' hazafiság' ügyeiben — igen. — Eddig tehát még osztozkodom a' törvényjavaslat' nézetében; de a' második pontot már szerfelett szűken fogalmazottnak találom. „Ki idegen hatalmasság' seregében mint katona szolgál“; — a' francia törvényhozó, a' katonai szolgálaton kívül (a. 21), idegen kormány által osztogatott egyéb közhivatalok ellen is tiltakozik (a. 17 : 2-o), — 's nézetem szerint igen helyesen; valamint kétségekívül a' legesleghelyesebben intézkedett akkor, midőn a' francia polgárt öszves polgári jogaitól megfosztottnak nyilatkoztatja, mihelyest bebizonyítatott ellene, hogy idegen udvartól, idegen státustól évdíj fogadott el. Urak, legyünk vigyázattal, nemcsak katonai szolgálat' elvállalásában lappanghat veszély; vessünk egy pillanatot a' külföldre, 's lehetetlen nem látnunk, hogy még egy sereg közhivatal', rend', czim', érdempénz' 'stb. kötelességei egyenes ellentétben állhatnak a' magyarhaza' érdekeivel. Ezekhez képest a' 2-dik pont tetemesen tágitandó, 's mindazok a' magyarság' jogaitól elejtendőek, kik az imént említett tiszteket, évdíjakat 'stb. elfogadnák, ide nem értetvén azon esetek, midőn a' magyar státushatalom által elfogadásukra netalán kivételképen 's a' motivumok' elősorolásával hatalmaztattak fel.

A' 3-dik pontra nézve már megjegyeztük, hogy a' benne foglaltakon kívül még számos egyéb mód is van, a' magyar köztökönek öregbítésével tíz évnél tovább tartózkodni a' külföldön. A' theoria szerint kettő a' törvényben kijelölendő főmomentum; nevezetesen :

a) hogy a' külföldön letelepedettnek eljárásából kivilágolják a' vissza nem térés' komoly szándéka;

b) hogy a' felett, ha kiviláglik-e ezen szándék vagy sem, csak ítélőszéki bebizonyítás határozhat. — Ha e' két momentumhoz sajátos viszonyainknál fogva még hozzá adjuk, hogy arról, ki-nek külföldön tartózkodása haszonnal jár a' hazára nézve, fictione

juris fel kell tennünk, hogy a' végképeni kiköltözködés nincsen szándékában: akkor, ugy hisszük, kijelöltünk mindent, miből a' született 's a' honosított magyart egyiránt illető 3-ik pontnak szükség alakulnia, 's akkor a' törvényjavaslatnak különben is minden szabatoság nélküli negyedik pontja épen fölöslegessé válik. —

Annak előrebocsátása után, hogy a' ki megszűnt honpolgár, magyar lenni, az polgárságát később visszaszerezheti, ha a' 3-ik §. felebb tárgyalt kívánságnak eleget tévén, visszahonosítása iránt az illető törvényhatósághoz folyamodik, a' 16-ik §. következőkép' rendelkezik:

„kivétetik az, ki, mint idegen hadseregben szolgált katoná, a' hon ellen szabad akaratból fegyvert viselt vagy szabad akaratból ellene mint kém szolgált. Az ilyen csak a' felség' engedelmo mellett léphet a' hon' földére, 's nem honosíthatik vissza előbb, semmint törvény' elébe állítván, vagy fölmentetett, vagy elmarasztalván, büntetését kiállotta.“

Nem említem, hogy ezen kifejezés: „ha . . . ellene mint kém szolgált“ szerfelett szűk, mert ha teszem, ellene nem mint kém, hanem nyílt homlokkal mint áruló szolgált, kétségkívül egy hajszálnyival sem fognak vele kedvezőbben bánni hasonló alkalommal; de említem azt, hogy a' jelen rendelkezés szerint az, ki házája ellen szabad akaratból fegyvert viselt, ha az elévülési időszak' lefolyása után érkezett vissza körünkbe, honpolgársági jogait azonnal kénye kedve szerint gyakorolja, 's hogy épen azon bánásmódban részesül, mellyben p. o. az, kinek egyebet nem lobbanthatni szemére, mint hogy magát másutt honosította; vagy az, ki magyar honpolgárságot vesztett egyénnek külföldön született becsületes gyermeke; 'stb.

Illyesmiben nagy méltatlanság rejlik, 's rejlik akkor is, ha az illető egyén a' büntetést eleve tökéletesen kiszenvette; mert szerintünk ez esetben is legfelebb ugy tekintethetik, mint bármelly külföldi, azaz: honosíthatik, ha újra tíz évig lakott az országban, 's ha ezen időnek lefolyása alatt semmiféle büntettért el nem marasztaltott.

Világos, hogy a' törvényjavaslat' szerkesztői itt félreértették a' francia legislatiót, 's nevezetesen ennek azon pontjait, melyeknél fogva az állítatik fel elvül: hogy a' honpolgárságtól elejtetett egyén, honpolgári jogait rövid, privilegiált uton nyerheti vissza, kivévén azon esetet, ha külföldi kormány' seregében mint katona szolgált, mert ekkor csak azon feltételek alatt válhatik francziává, melyek a' külföldiben kívántatnak meg. Ime, a' francia törvényhozó telivér idegent lát abban, ki külső hatalmasságot szolgált mint katona, ha mindjárt soha sem viselt fegyvert a' haza ellen; 's a' magyar törvény' textusa szerint, még ez utóbbi esetben is, privilegiáltabb állásúnak tekintetnék a' külföldinél.

Itt tehát elkerülhetlen a' módosítás. —

A' 17-dik §. szerint magyar hölgy ha külföldihez megy nőül, férje' honiságát követi, de özvegygé levén, ha a' honban lakik, folyamodás' minden szüksége nélkül, tetteleg visszahonosultnak tekintetik. — Ezen intézkedést, melly általunk már egy korábbi cikkelyben melleleg említettett, nem lehet nem helyeselnünk; — de mit tartunk azon magyar hölgy' honiságáról, kinek férje a' házasság' ideje alatt vesztette el honpolgárságát? A' törvényjavaslat hallgat ez' esetről, 's mi részünkről igazságtalanságot látnánk abban, ha a' nő e' miatt saját honpolgári jogaitól, nevezetesen birtok- és örököségi jogainak részétől is foszthatnék meg szükségképen, 's igazságtalanságot lát velünk ezen intézkedésben számos jogtudós annál fogva: mert a' külföldihez nőül ment hölgy tudta, hogy nem fog magyar polgárjogokkal birni házassága' idejében, az imént említetttről pedig rendesen feltehetni, hogy azt nem tudta, hogy azt lehetetlen volt tudnia.

A' 18-dik §. az elvesztett honpolgársággal járó örökség-'s egyéb jogvesztéségről szól, nevezetesen arról, hogy ezen capitis diminutioi időközben csak az országban lakó külföldiek' jogával birhat. Általában véve nincsen ellene kifogásunk, de a' fogalmazás hiányos. „Ki elvesztette honpolgárságát, az alatt megnyílt örökségi jogait elvesztvén, 's az ő mellőzésével azok az utána következőkre szállván át 'stb.“ Ha rendszerezített magánjoggal birnánk, akkor talán nem volna szükséges szabatosabban jelölnünk

ki a' birtoklás' és öröklés' miként történelmését, de még ez' esetben is, úgy hiszem, más kifejezéssel kellene élnünk a' „megnyílt örökségi jogok“ helyett, mi a' francia : „droits ouverts“-nek inkább philologiai mint törvénytudományi fordítása. —

Berekesztésül hadd fejezzem ki abbéli örömemet, hogy a' honpolgárság' elvesztésének két igen gyászos neme érintetlenül maradt a' törvényjavaslatban. Egyike az ugynevezett polgári halállal szokott járni azon országokban, hol a' becstelenítő büntetések' rendszerét találjuk; másika a' haza' egyes részeinek a' magyar koronátóli elválásán alapulna, olly neme a' honpolgárság' vesztésének, melyet egy francia professor, kitől egyet-mást tanultunk e' tárgyra nézve, igen szabatosan 's igen röviden e' szavakkal absolvált : „ezt, uraim, nekünk úgy nem szabad előrelátnunk, mint a' hogy' a' törvényhozás nem látta volt előre.“

Egy közelebbi számban szólni fogunk a' Magyarországbán tartózkodó külföldiek' jogköréről, 's azzal befejezzük fejtegetéseinket a' honosítás körül.

HONOSÍTÁS. IX.

(1846. december 4-én.)

A' honosítási törvényjavaslat' harmadik fejezete a' külföldiek' jogkörét tárgyalja. —

Ha figyelemmel voltunk a' régiség' népeinek nyilvános életére, azt fogtuk tapasztalni, hogy nálok a' közjog, távol minden viszonyossági momentumoktól, az állodalom', a' civitas' tökéletes elszigeteltségén 's az idegennek és ellenségnek azonosításán alapult. A' hires jogformulát: „ut inter bonos bene agier oportet“ csak az újabb kor alkalmazta a' népeknek egymással közlekedésére, a' régiség egyedül polgár és polgár között látta volt helyét. Ezen alpnézethől indulva ki az előkor' több népei, vagy megölték a' hozzájuk betolakodott idegent, mint ez keleten sok helyt — emlékezzünk csak a' minapi bokharai eseményekre — még jelenleg is napi renden van; vagy be sem bocsátották hazájokba, — mint még nem régiben a' chinai, japáni 'stb. rendszabály is tartotta; vagy megtagadták tőle a' jogot meg' kilépni az országból, mint ezt például Paraguayban Francia dictator napjainkban is gyakorlotta volt. — Rómában az idegenek nem léphettek házasságra római asszonynyal, nem bírtak atyai hatalommal, nem rendelkezhetek végintézetileg 'stb., szóval: jogkörük nem volt sokkal terjedelmesebb a' rabszolgáknál, kikhez annyiban is hasonlítottak, mennyiben büntetésül megvesszőztethettek, — olly neme a' fenytéknek, melylyel tudnivalóképen a' római polgárt tilos volt illetni. De helyesen jegyeztetett meg, hogy a' külföldieknek állapota azon mértékben szokott javulni, melyben a' nép' alsóbb osz-

tályainak sorsa javulásnak indul, 's mellyben a' státus' tagjainak különváltságai elenyésznek. „Természetes — így ír egy jeles publicista — hogy az idegenek', a' külföldiek' állapota nem lehet jobb a' státus' lakosai' utósó osztályának állapotánál, mert ezek mellett legalább a' nemzetiség' eszméje küzd. A' külföldiek' mostoha viszonyai mindig nagy socialis különváltságokra mutatnak: ez a' történetek által tanusított tény. A' mint a' polgárisodásnak haladása ezen jogkülönféleségeket elenyészteti, felebbszáll azon pont, melly a' külföldiek' állapotának emelkedését akadályozta, 's ennek következményeül a' külföldiek' jogviszonyai is javulnak.“

Az olvasó látja, hogy a' külföldiek' jogkörének ügye magának a' polgárisodásnak, magoknak a' haladási elveknek aegise alá van helyezve, 's így természetesnek fogja találni, hogy a' törvényjavaslat' szerkesztői nem voltak szűkkezüek a' jogok' osztogatásában, 's hogy nekünk sem szándékunk, méltánytalanoknak lenni az idegenek iránt, 's a' Greven huszárezred' tiszteinek az 1790-diki országgyűléshez intézett folyamodása' hatahnas phraseológiájával tárgyalni ez ügyet. De más oldalról vigyáznunk kell, hogy midőn mások iránt bőkezüek vagyunk, minnenmagunk iránt ne váljunk igazságtalanokká. Az angol törvények szerint a' külföldi — az „alien“ szerezhethet mindenféle ingó vagyont, 's e' tekintetben törvényes kereseti joga is van, valamint végintézetileg is rendelkezhetik, de fekvő birtokot tulajdoni czimmal nem szerezhethet magának. 'S Blackstone megjegyzi, hogy a' külföldiek' ezen jogaival csak ollyas idegenek bírhatnak, kiknek hazájok békében van Angliával, mert — így szól — ellenséges országokból való külföldiek semmiféle jogokkal és szabaditékokkal nem bírnak, hanemha a' fejdelem' különös kegyelméből.

Ennyiből állanak az alienek birtoklási jogaik Nagybritanniában; Franciaország jóval tovább ment, 's az 1791-diki alkotmány' erejénél fogva a' külföldiek, akár laktak Franciaországban, akár nem, mindazon birtokszerzési, szállítási és öröklési jogokkal bírtak, mellyekkel a' francia polgárok; de minthogy az idegen hatalmasságok egyáltalában nem siettek a' francziákat is hasonló jogokkal felruházni, a' code Napoléon' 11-dik szakaszánál fogva

a' külföldi csak azon polgári jogokat élvezheti Franciaországban, mellyekkel a' francziák birnak ama' külföldinek hazájában. 'S ám-bár Franciaország e' tekintetben utóbb ismét megragadta az iniciatívát, 's a' külföldit újra felruházta a' birtokszerzés' és szállítás' öszves jogaival, ha mindjárt hazájában semmit sem akarnának tudni a' viszonság' elvéről, — mégis a' külföldiek' polgári jogköre nem azonegy a' született francziákéval.

A' szerződéseken alapuló viszonság azon lényeges haszonnal jár, hogy felbomolván nép és nép között a' békés viszonyok' megszűnésével valamennyi szerződés, az állodalomnak szabadságában áll, kirekesztőleg saját érdekének szempontjából indulni ki a' crisis' pillanatában. Ez lehetett a' legfontosabb argumentum Napoleon' szemében, 's a' tribunatus örömmel járult a' viszonság' elvéhez, és körülbelől így okoskodott :

Midőn valamely nemzet önnön polgárainak sorsával foglalkodik, akkor veszedelem nélkül engedheti magát oda a' legszabadelműebb nézeteknek. Mennél inkább magasztalja fel polgárainak jellemét, annál inkább emelkedik önmaga is; minden, a' mit elkövet, hogy polgárait nagyokká, dicsőkké tehesse, azt önnön nagyságaért, önnön dicsőségeért követi el. De midőn más népekkel való viszonyait szabályozza, akkor nagylelkűsége könnyen veszedelmessé válhatnék önmaga iránt. A' polgári jog, melly a' nemzeteket egymás között igazgatja, kölcsönös szerződéseikben rejlik. A' melly nemzet nem akarja magát gyengíteni, nem akar önmagának ártani, annak tekintetbe kell vennie, hogy mit tesznek más nemzetek érette, 's akkor tudni fogja, hogy mire kellestik magát köteleznie irányukban. Ezen elven alapul az öszves ovatosság, melly a' népek' biztosságának és függetlenségének fenntartására szükséges. Nagy lépés az emberiség' közjava — a' népeknek egymáshoz közelítése felé már az is, hogy eleve biztositjuk nekik azon előnyöket, mellyekben minket szerződéseik által részesítenek. Ez is tényező lesz arra, hogy végre eltűnjék a' sorompó, melly a' polgárisodott nemzeteket távol tartja egymástól. De miglen általánossá válandott ezen hajlam, addig

nem szabad magunk' családjának érdekeit feláldozni más, idegen család' érdekeinek. —

Szerettük volna, ha a' törvényjavaslat' szerkesztői nagyobb kört engednek ezen elv' nyilatkozásainak. A' viszonyosság' elvét csak a' 25-dik §-ban látjuk kitűzve. „Külföldinek — így szól az idézett szakasz, — ha az a' hon' határain kívül lakik, a' honban nyilott örökség megadatik (gondolom, annál inkább, ha a' hon' határain belül lakik); mint szinte a' ki — avagy visszaköltözködő egyednek az itten keresett vagyon kivitetni megengedtetik, de mind ez csak azon feltételek alatt, melyek hasonló esetekben fenállanak e' honnak irányában, törvényei szerint azon állodalomnak, melyben az örökösödő lakik 'stb.“ A' 20-dik, 21-dik és 24-dik §§. ellenben, melyeknek erejénél fogva a' külföldi képességgel bir házat *) szerezni, 's mindenféle mesterséget, művészetet, kereset- 's élelemmodot azonkép' üzhethet, mint a' belföldiek, — semmitsem tudnak a' viszonyosság' elvéről. Ez annyit jelent, hogy például a' külföldi ügyvéd szabadon allegálhat törvényszékeinken, ha mindjárt a' mi Benyovszkyaink 's Kubinyiaink semmi hasznát sem vehetik diplomáiknak, mihelyest az ország' határain tulleptek, — olly intézkedés. melyet még Franciaországban is sokallanak, hol az ország' valamennyi barreauinak ugynevezett fegyelmi tanácsai (conseils de discipline) távol vannak attól, hogy a' külföldieket lajstromaikba iktassák, 's hol a' főbatalomnak nem jó eszébe őket illyesmire kényszeríteni, nem még akkor sem, ha különben Franciaország 's az illető kultartomány között a' viszonyosság' elve állapotított volna meg. Igaz, a' 22-dik §-ban ez áll: „közhivatalt a' külföldi nem viselhet“, de az ügyvédség úgy nem közhivatal, mint nem az orvostanárság; az ügyvédséget nem szabad a' közhivatal czim alatt érteni, különben alkalmat nyújtunk igen gyászos visszaélésekre, nevezetesen az ügyvédi függetlenség' veszélyeztetésére. Ismétlem : az ügyvédség, az egyszerű ügy-

*) „Földbirtokot csak haszonbérben tarthat, más czimmal nem, mielőtt honosítatnék.“ Helyesen. Körülményeink ollyasok, hogy e' tekintetben még a' viszonyosság' elvéből sem szabadna kiindulnunk.

védtség — ellentételül a' tiszti ügyvédséggel, a' közhatósági fiscalatusokkal 'stb. — mesterség vagy művészet, a' mint tetszik, az ügyvédség közszolgálat, de nem közhivatal; 's ezen ne aggódjék senki, — a' törvényhozási képviselőség sem közhivatal, meglehet hogy több, meglehet hogy kevesebb, de nem közhivatal. Ennek fejtegetése azonban máshová való levén, térjünk vissza tárgyunkhoz.

Másik hiánya a' magyar törvényjavaslatnak abban áll, hogy azon külföldiek között, kik hazájokban maradtak, de ügyviszonyban állanak velünk, vagy kik csak ideig óráig tartózkodnak az országban, kik talán a' végett érkeztek ide, hogy bennünket kibesbeljenek, 's azok között, kik a' honosítás' szándékával telepedtek le közöttünk, 's kik eddigi honpolgársági jogaikról lemondottak, hogy a' mieinkben részesíthessenek idővel, — nem teszen semmi különbséget a' jogkörre nézve. Heterogeneus dolgokat nem szabad együvé sorozni, mert különben vétenénk a' számtan' első szabályai ellen, 's ha az utóbb említett külföldiek iránt kedvezésekkel illik lennünk, az elsőbbek csak száraz igazságot követelhetnek magoknak. Törvényjavaslatunk csak egy ízben különbözteti meg az országban letelepedett külföldieket az itt ideiglenesen mulatozóktól (26. §.), de ekkor is egyenlő jogkörben részesíteti őket, 's kimondja, hogy rendőri 's büntetési esetekben valamennyi külföldi a' polgárokkal egyenlő bánásmódban fog részesülni. Ha ezen „bánásmódot“ active is értjük, azaz : ha az idézett sorok azt is akarják mondani : hogy a' külföldinek éppen annyi joga van a' büntető vagy rendőri kereset' megnyitását követelni, mint a' belföldinek, 's hogy illyes esetben nem tartozik kezességet, cautiót letenni, mint a' hogy' nem köteles erre a' belföldi; 's ha a' „valamennyi külföldi“ kifejezés alatt még a' vagabundusok, a' csavargók is értetvén, ezekkel rendőri tekintetben úgy fognak bánni, mint az ország' polgáraival 'stb. : akkor ollyas rendszabályt állítunk fel, mellyet más nemzetek, úgy hiszem, nem fognak követni.

Száz kérdéssel, száz kifogással állhatnánk még elő, de jobbnak látjuk azt indítványozni : maradjon ki egészen a' jelen törvényjavaslatnak a' külföldieket illető része; illy fontos ügyet nem

szabad mintegy futtában, — illy terjedelmes ügyet nem lehet egy toldalékocskában tárgyalni. Ha valamelly nemzet azt állítja fel elvül : hogy belföldi és külföldi között polgári tekintetben nem létezik különbség, vagy ha mindenben a' viszonyosság' elvéből indul ki : akkor egypár szakasz elégséges, kivált ha az illető nemzet már rendszerezett törvénykönyvekkel bir. De a' magyar törvényjavaslat' szerkesztői más elvből indultak ki, 's a' magyarnak még nincsenek rendszeres törvénycodexei, 's így a' külföldiek' jogkörének meghatározására ívek és ívek kívántatnának. Ez ügyben tanácsosabb per excerpta dolgoznunk, még pedig olly értelemben : hogy az elutasíthatlanoknak talált pontok részben külön rubrumok alatt, részben a' városi codexben, az iparügyi törvényekben 'stb. — mint már a' mult országgyűlés is megkísérté, — állapitassanak meg.

Ismétlem : csak hagyjuk ki az egész harmadik fejezetet. Az első szakasz : „rabszolga, azzá bár mint lett legyen, a' hon' földére lépven, szabadságát azonnal visszanyeri,“ külön magában is megállhatna ; de véleményem szerint ezen szépen hangzó specialis intézkedés mellé egy még szebb tartalmu általános rendszabályt lehetne sorozni, mellyben kimondatnék a' státuszjog' amaz elve : hogy külföldinek nem szabad ollyas jogot gyakorlani az országban, mellyet törvényhozásunk megszüntetett, mellyet az ország' törvényei tilalom alá fogtak.

S Z Ó T K É R E K !

(1847. januarius' 3-án.)

Rosz izlésű ember, ki nem szereti a' tisztságot mindenben, de innen nem következik, hogy a' simaságot is kell mindenben szeretnünk.

Több ízben tapasztalhattuk, hogy a' melly political szónoklatot örökké azon egy sima habjáték emeli és tovább sodorja, az közelebbi vizsgálat után üresnek, izetlennek mutatkozik. 'S így van a' dolog általában a' publicistica' mezején, és mert így van, soha se panaszkodjunk az érdesség ellen, melly szúr és karczol, 's tűrjük el a' hangnak ollykori nyersességét, — illyesmi rendesen épszövelű kelmére, egészséges anyagra mutat.

Rendesen, mondom ; mert van ollyatén nyers hang, mellyet magam sem szívelhetek. Mikor a' tizenhárom, tizennégy éves gyermeknek rögtön megcsattan a' hangja, 's mikor ezen álférfiass hanghoz még a' fejlődési időszak' egyéb csecsebecséi is csatlakoznak: akkor olly harmoniát hall az ember, mellyet még az atya is csak azon remény' fejében tűr el, mert hiszen néhány év majd kicsiszolja a' kissé gcnoszul nyilatkozó érczet.

A' magyar publicistica csak minapában bontakozott ki pólyáiból, de hangja már is megcsattant, 's e' hangon nem ritkán indítványok tételnek nagykönnyeden a' legfontosabb közjogi tárgyakról, mellyekhez az érett férfiu csak ovakodva mer hozzászólni. Ha az ember kissé körülnéz, eszébe jönnek ama' leedsí és manchesteri clubbocskák, mellyeket kirekesztőleg csak nyolcz, kilencz

éves gyárgyermekek látogatnak meg, kik egytől egyig alacsonyabbak az asztalnál, hová az ale-korsót helyezi a' pinczér, 's kik mégis, ó-angol szokás szerint, egy-két politikai „resolved-“del rekesztik be banquetjüket. Illyesmin vagy nevet az ember, vagy boszusággal fordul el tőle, — politikai érettséget csak a' vakok láthatnak benne.

De jegyezzük meg jól: politikában a' legénykedés nincsen szükségképen ifjúkorral összekapcsolva; az éretlenség' keresztlevele néha már Mária Terézia' és József' idejében kelt, 's Pitt huszonnégy éves volt, midőn a' fél világ' kormányát ragadta magához.

Elmondták ezt már mások is előttem, 's e' nézetben minden bizonynyal a' politikai irodalomnak tetemes része osztozkodik velem; de szükséges volna, hogy azok, kik a' felekezetek' élén állanak, 's kik, akár radicalok legyenek, akár mérsékelt reformerek, vagy conservativek, illyes formákban egyiránt nem gyönyörködnek, nem gyönyörködhetnek, — szükséges volna, mondom, hogy a' magok', az értelmiség' érdekében gátolnák elvégre ama' ragálynak szerteharapódzását, gátolhatnák pedig az által, ha nagyszzerűebb bázist mutatnának a' illető pártjaiknak, 's így közvetve a' politikai vitának is. Higyétek nekem, a' melly nap elvek és eszmék lépnek a' prosceniumra, 's a' szenvedelmek és személyességek a' háttérben maradnak, az nap' a' chorus is nemesbűlni fog szükségképen, — a' melly nap' teljesülni fog, mit Carrel ohajtott: eszmék és nyíltan bevallott érdekek lépven az ármány' vagy a' véletlen' helyébe, az nap' szükségképen nemesbűlni fog a' hang is, mellyen az ország' ügye köztermekben és hirlap-hasábokban felszólal. Stahlnek physiologiai theoriája, melly szerint a' lélek teremti magának a' testet, tökéletesen áll a' politikai irodalom' és művészet' mezején. Nagy eszméket még soha sem láttam koldustarisznyába fűzve. A' genius rcáveti palástját művére, szinte mint a' torzomborz gondolatokat mindig borzas köntös takarja el.

Gyülekezzünk a' műveltség' zászlaja körül, az minket a' jó ügy' országa felé fog vezetni.

Jól tudom, hogy a' ki a' politicának terére lép, annak nem szabad noli me tangere-féle fészkelgéssel fel- alá sétálnia, nem szabad magát ereklýének tartania, melyet üveg alá zárnak, hogy ajkaikhoz vigyék a' hivek; — tudom azt is, hogy az insinuatiók' egész seregét, a' szerint, mint vagy bárgyuság' vagy roszelelkűség' szüleményei, vagy megsajnálja vagy megveti az ember, nyugton tovább haladva, mert önnérzete mondja neki, hogy azt még nem szülték meg, kinek joga volna az ő jó szándékát kétségbe vonni; — tudom mind ezt, de hiszen azzal nyitottam meg jelen cikkelyemet, hogy a' szerfeletti simaságnak selejtességét mutattam ki, 's én nem az erős dolgok', hanem az éretlenségek' és izetlenségek' alján látom az eszmék' tökéletes elsatnyulását.

Ügyekezünk, urak, az előitéletek' és szenvedelmek' hinarából az elvek' magasságára feljutni.

Nagy baj az, mikor a' magunk' pártjának elvei nem birják összes rokonszenvünket, de az ellenpárt' emberei birják összes gyűlöletünket.

Nagy baj, ha vannak, kik, conservativ elveik' tanusítására, Sámson' rókáit szeretnék az ellenzék' legüdvösebb vetései közé bocsátani, — illyesmiben több a' gladiatorság, mint a' státusférfiság; 's nagy baj, ha vannak, kik magokat ellenzékieknek tartják annál fogva, mert a' korona' tanácsában még azon esetre sem fogának helyet, ha itt elveiket 's öszves kormányrendszeröket létesíthetnék; — illyesmiben több a' vak bálványozás, mint a' vallásos hűség.

Nagy baj, szóval, ha vannak, kik nem bizonyos ellenzéknek vagy bizonyos kormánynak, hanem minden ellenzéknek vagy minden kormánynak már in thesi ellenségei.

Jelen viszonyaink közt minden nagyobb státusnak kormánya szükségképen képviseleti básison nyugszik, 's minden képviseleti kormány lényegesen a' többség' kormánya. 'S innen az következik, hogy azon esetre, ha a' többségre jutott ellenzék nem foglalná vagy nem foglalhatná el a' kormányt, vége volna a' képviseleti rendszernek; következik továbbá az, hogy miután sokféle eszközkel szerezhetünk magunknak többséget, 's miután a' legalkot-

mányosabb többség ellenében sem válik jogtalanná a' kevesebbség, — következik, mondom, hogy ezen kevesebbség jogosítva van mint ellenzék fellépni, és hogy ebbeli fellépése néha az alkotmány' ügyében elkerülhetlenül szükséges, 's mennyiben a' közigazgatás felett ellenörkődik, mindig kívánatos. Következik végre, hogy valamint a' képviseleti rendszer el van ferditve, ha a' többség' birtokában levő kormányt paralysálhatni: úgy el van ferditve akkor is, ha a' kormány nem lép le, mihelyest kevesebbségbe jutott.

Ha ezen alaptételek' valóságáról azok, kik a' kormánynál vannak, 's azok, kik az ellenzék' padjain fogtak helyet, egyiránt meggyőződnek: akkor a' kormány és ellenzék közötti antagonismus az alkotmányos erők' gravitációján fog alapulni; akkor az antagonismus minél nemesebb formákban fog nyilatkozni, ollyasokban, mellyek az embert a' parlamenti közigazgatásra emlékeztetik, nem a' helység' házában összeülő kupaktanács' eljárására.

De a' kormánnyal nemcsak az ellenzék áll szemközt. A' kormány, semmi kétség, bizonyos tekintetben a' nemzet' erejének és irányának leghivebb, legbensőbb formulázása, de mennyiben mint kormányzó egység szükségképen különáll a' kormányzottak' tömegétől, nézetei ellentétbe jöhetnek a' kormányzottak' érdekével, 's működése néha oda is terjedhet ki, hol visszas hatásának kártékonyásától még azok is tartanak, kiknek egyébiránt legparányiabb hajlamuk nincsen a' mult század' „laissez faire, laissez passer“-féle, mindig cum grano salis alkalmazandó bölcsességét a' kormányok és nemzetek közötti összes viszonyra alkalmazni.

„A' főhatalom — mondá Royer-Collard a' restauratio' ministe-reinek, — hajdanában egymaga 's korlátlanul állott a' centrumban, de a' körnek számos pontjain korlátolva volt, másoknak is levén benne részők. Jelenleg korlátolva van a' centrumban, de másutt mindenütt egymaga áll 's korlátlanul. Ebben ellenmondás is, veszedelem is rejlik. A' rend' 's a' szabadság' meggyökereztetésére szükséges, hogy a' hatalom mindenütt feltételezve legyen és körülírva.“ Ez annyit jelent, hogy a' pusztá országgyűlési képviselet, ha mindjárt nemcsak a' szabadítékosok volnának képviselve, 's habár a' nemzet' küldöttei évről évre gyűlnének is együvé, —

hogy, mondom, az országgyűlési képviselőlet egymaga még nem elégséges a' nemzet' érdekeinek biztosítására; és hogy nem elégséges, azt különösen nekünk illik kiemelnünk, kik az alkotmányos központosítást első sürgettük e' hazában, de kik ezt mindig életrevaló községi rendszer' alapján akartuk felépíteni, mint ezt jelenleg, lecsillapodván az első ingerültség, mindenki fogja bevallani, ha korábbi táborozásainkra visszatekint.

Ismétlem, a' puszta országgyűlési képviselőleten feneklő felelős kormányforma egymaga nem elégséges a' közügyek' biztosítására. Én Franciaország' választási rendszerét nem tartom a' lehető legtökéletesebbnek; de ezen rendszer mellett is, — minthogy Franciaország egy uttal birtokában van a' jurynek, melly által a' nemzet' tagjai közvetlenül járnak el az igazságszolgáltatásban, 's birja a' szabadsajtót, a' nemzet' öszves értelmi erejének ezen hű képviselőjét, — ezen rendszer mellett is inkább látom biztosítva alkotmányos érdekeit, mint ha egy oldalról a' kamarák olyas választási rendszer' útján alakulnának, melly még a' Garnier-Pagés' „politikai szótárának“ magyar tanítványait is kielégitené, — magistro docto discipulos doctiores! — más oldalról pedig jury és szabadsajtó oly állapotra juttatnának, minőben azok, a' német adeptusok' emlőin nagygyá nőtt magyar publicisták' tudomása szerint, Franciaországban sinlődnék, — azaz: a' tökéletes nullificatio' állapotára.

Magyarország a' juryt és a' szabadsajtót — fájdalom — nem számlálhatja institutiói közé; 's én nem tartozom azokhoz, kik magokat azzal vigasztalják, hogy sajtónk csak de facto nem szabad, de jure igen; 's kik a' kecskeméti birákban a' jurynek hasonmását látták; — de Magyarország még sem oly annyira árva közjogi institutiók' dolgában, hogy dietáján kívül egyáltalán minden politikai biztosítékot nélkülözne; Magyarország ugynevezett közhatóságaiban oly institutiókat bir, mellyek' helyébe — semmi kétség — valóságos municipalis rendszert kell léptetni, de mellyeket nem szabad mintegy melleleg megsemmisíteni vagy megcsonkitani, mert a' nemzet' életerejének egy része rejlik bennök, 's míg ezt máshová nem szállítottuk, míg szabad

működésére alkalmasabb csatornákat nem ástunk, míg egy részről a' parlamenti biztosítékokat, más részről a' községrendszert életbe nem léptettük, — mindaddig, mondom, illetén nullificatioi kísérlet, a' beszámítás' fokozatához képest, vagy hiba vagy véték.

'S innen az következik: hogy azon kormány, melly Magyarországhoz így szólana: eldődeim nem a' legvallásosabban tartották mag az országgyűléseket, de ezentul okvetlenül megtartjuk három évről három évre a' dietát, sőt annak idejében talán azt sem fogjuk ellenezni, hogy minden évben, még pedig Pesten, az ország' szívében tartassék országgyűlés; — következik, mondom, hogy ezen kormány nem szaporította volna az ország' biztosítékait, nem hirdethetné magát alkotmányosabbnak azoknál, mellyek a' dieták' tartását örömet ad tempus immemoriale 's minél hozzáférhellenebb helyekre relegálták volna, — ismétlem, nem hirdethetné magát alkotmányosabbnak eldődeinél, ha ollyatén intézkedésekhez nyulna egy uttal, mellyek a' törvényhatósági institutiót, mint közjogi garantiát gyengithetnék, sőt lépésről lépésre tönkre tehetnék, mielőtt a' valóságos képviseleti rendszerhez 's a' parlamenti kormányhoz vezető lépések 's előkészületek tétettek volna meg, mielőtt az újabb alkotmányos élet' azon institutiói hozattak volna be, mellyeknek életbelépésével eddigi tökéletlen garantiáink úgy is magoktól összeporlanak, mert a' mi életrevaló van bennök, az már által fogott menni amaz institutiókba. Ha pedig a' kísérletbe vett intézkedés épen a' választási elemnek megszorítására, a' választás' útján alakult hatóságnak korlátozására volna irányozva, még pedig — jól kívánok értetni, — fenmaradván egyébiránt a' státság, 's a' nélkül, hogy valóságos képviseleti formák léptettek volna a' feudális rendiség' helyébe, — akkor arra figyelmeztetném az illetőket, mire egy ősz státságfőúr, a' Bourbonok' idősb ágának egyik legbuzgóbb hive, figyelmeztette volt 1835-ben a' juryre nézve a' francia kamarákat: „Vigyázzanak önök, mert olly institutióhoz nyulnak, melly nem tartozik azon mindennapi intézvényekhez, mikkel a' legistának tolla kénye kedve szerint játszik, hol felemelvén, hol lesülyesztvén azokat; mihez önök hozzányultak, az több, mint törvényhatóság, az politi-

cai institutio, az szintugy és szintazon mértékben képviseli az országot, mint önök magok.“

Körülbelül erre figyelmeztetném mindenekelőtt az illetőket; az ellenzékét pedig először is arra, hogy —

De hallom a' gúnyos megjegyzést: önnek mindig kifogása van mind kormány mind ellenzék ellen, ön a' meleget is, a' hideget is megfujja, 's így bizony, azonképen nem viseltethetik senki bizodalommal önnek politicaí consistentiája iránt, mint nem viseltetett Aesop' meséjében a' satyrus azon vendége iránt, ki a' fagyos kezet is, a' forró levest is megfújta.

Ezen vádakra megfelelt már évekkel ezelőtt az angol radícál sajtnak legjelesebb publicistája, Fonblanque, midőn ő és elvtársai, whigek és toryk által, elvtelenségről vádoltattak. Válasza körülbelül így hangzott :

Satyrus uramnak nem volt igaza. Ő ítéletet hozott abból, a' mi inconsistentiának, állhatatlanságnak csak látszott; ő nem vette tekintetbe, hogy a' vendég' keze szerfelett hideg volt, 's az elébe táltat leves szerfelett meleg, 's hogy a' lehellet, melly amazt melegítette, 's emezt meghűtötte, mindig azonegy emberi temperaturával birt. Ha valaki a' satyrusok' országában lakik, akkor oka lehet lélekzetét szépen magába szorítania, 's a' béke' kedveért tűrnie, ha ujjai lehullanak a' fagy miatt, 's ha gyomrát megégeti a' forró lé ; de ha valakinek értelmes lényekkel van dolga, akkor csak vegye hasznát mind eszének mind lehelletének, mert ők a' cselekvényekkel járó körülményeket is veszik számba.

Igy apologisált Fonblanque; de már kifogytam az időből, 's így a' mit előadandó voltam, jobb lesz, más alkalomra halasztanom; annyit azonban előre mondhatok, hogy észrevételeimben semmi sem foglaltatik, mi az ellenzék' tagjai között félreértést idézhetne elő. Most, midőn a' conservatív táborban erősebb a' szövötkezés mint valaha, most nekünk ide át, nemcsak tanácsos, de épen kötelességünk, en colonne serrée vívnunk meg az ellenféllel. Ha győztünk, lesz idő 's alkalom meg' szétmennünk; 's én kinyilatkoztatom előre, hogy a' régi eretnek vagyok ma is. Egy betű nem sok, de még egy betűt sem áldoznék fel politicaí credómnak

szótárából; — más részről azonban tudom és vallo-
m azt is, hogy nem minden idő alkalmas arra, miszerint a' secessio ad montem
sükerrel és a' közügy' veszedelmeztetése nélkül kísértethes-
sék meg.

'S most minden őszinte barátinak 's minden emberséges ellen-
nek, kiket magamnak publicistai pályámon szereztem, boldog új
évet kívánok.

TÁJÉKOZÁS AZ EGYESÜLETI JOG' MEZEJÉN. I.

(1847. januarius' 10-én.)

Nem ismerek fontosabb, nem ismerek kényesebb ügyet annál, mellyről ma szót akarok tenni. Szerettem volna, ha mások megelőznek e' téren, 's ha csak a' rendezés marad reám, olly dolog, mellyben, bármi gyengének érezzük is magunkat, némi szorgalommal mindig célzt érhetni; de azok, kiket örömet és bizodalommal szoktam követni pályájokon, annyi egyéb miatt, ugy lát-szik, nem érnek reá az előmunkálatok' megtételére, a' főelvek' kitzzésére és alkalmazására, 's így nem látván mást a' gáton, magam fogok hozzá, lelkiismeretesen, mint szokásom, alaposan csak annyiban, mennyire csekély tanulmányaim engedik.

A' mult országgyűlés, mellyen az ellenzéknek volt többsége, megszülte a' védegyletet; az egyesületi törvény csak a' jövő országgyűlésen, mellynek irányát már előre conservativnek mondják, fog megszülemleni.

Előbb megjelenik az üdvöztő, 's csak azután készítik számá-ra a' fészületet, — így szólanak a' melancholicusok.

Előbb megírják az iliást, 's csak azután érkeznek az aristarchusok, — így szólanak a' classicai régiség' derültebb világnézetü hivei.

'S mit szóljak én, a' pessimista, én, a' ki született ellentéte vagyok a' mindnyájunktól szeretett optimistának Bezerédj Istvánnak?

Én ez egyszer, először is azt mondom: a' jövőndő Isten' ke-

zében van; hirdetni, hogy a' jövő országgyűlésen a' conservatívek lesznek többségben, részünkről kishitűség —, a' conservatívek' részéről elbizakodás fogna lenni; ezt megbüntetik az égiek, amaz maga-magát bünteti meg.

És mondom továbbá azt: Igen helyesen történt, hogy előbb alakult meg a' védegyelet, 's hogy csak most indítványozzuk az egyesületi törvényt; legalább senkisémet hátráltathatja a' kérdés' megfejtését az által, hogy a' törvény' indítványozóját Utópiába utasítja. A' szükség érezteti magát, siessünk azt kielégíteni; — hol van, kinek ezen logica ellen kifogása lehetne? Haladók 's maradók egyiránt napi renden látják ez ügyet, 's munkaközben még úgy fognak elvegyülni, hogy mikorra felépítették a' törvényt, már megtörténendett az unio, 's minden szem' csodájára és örömére ott áll készen az engesztelési politicának, semmi kétség, igen szép, de általunk, mert ismerjük az emberi gyarlóságot, nem remélt eredménye!

Két évvel ezelőtt, midőn a' törvényhatóságoktól a' kebelökben létező egyesületek' alapszabályai tudomás végett felkívántattak, sokan azt rebesgették, hogy a' fennálló egyesületek' irányában felsőbb helytt megszorítólag fognak intézkedni. Üres szó, balga fecsegés volt az egész. A' kormány igen jól tudta, hogy ez által terrenumot veszítene, nem nyerne. Valamennyi ószabásu alkotmányos legislatio — 's a' mienk csakugyan nem tartozik a' divatszerűek közé, — egyedül azon esetre lép fel büntetőleg 's ennek következtében megszorítólag, tiltólag az egyesületi jog ellen, ha „rosz szándék“ világlik ki, ezt pedig teljes lehetetlen volt a' fennállott egyesületek' bármelyikének alapszabályaiból ki-sűtni. A' rossz szándék volt az egyedüli criterion, mely a' hatalom' közbelépését igazolta, — ez volt az iskolának doctrinája, ezt hirdette a' forum.

Az újabb korban, midőn az egyesületi szellem hasonlíthatatlanul nagyobb erélyességgel lépett fel, midőn az associatio, — hogy egy hatalmas írónak szavaival éljünk — azon emeltyű, melyre a' társaság támaszkodik, hogy rozsdás bilincseiből kibontakozhassék, 's mindig magasabbra törhessen, — az újabb korban, mondom,

érezhetővé vált a' szükség, az associatio' anyagi oldalán kívül a' formalisra is lennünk tekintettel, nehogy általa, ha mindjárt a' leg-nemesebb cél tüzetnék is ki, az anya-associatiónak, magának a' státusnak működése gátoltathassék. Absolut kormány országok az által véltek segíthetni a' dolgon, hogy eltöltvén minden titkos egyesületet, titkosnak nyilatkoztattak ki minden egyesületet, mely a' kormánynak előleges engedélye nélkül lépett életbe. Magyarország nem tartozik az absolutisticus állodalmak' sorába, 's ennél fogva semmi köze ez eljárással. Alkotmányos országokban olly módokhoz nyultak, melyek által sértetlenül maradván az egyesülés' és gyülekezés' joga, a' státusnak közbenlépése nem terjed továbbra, mint mennyi elkerülhetlenül szükséges, hogy az állodalom' organicus működése biztosítsassék. Illy módokhoz fogunk mi is nyulni, — kétségtelenül; alkotmányos nemzettől más-féle intézkedést nem várhatni.

Bizom Istenben, hogy ez elvre nézve tökéletesen egyetértene velem conservativeink is; — lehetetlen hinnem, hogy ők ez idő szerint, bármi zagya dolgokat irtak is a' B—P. Hiradó' 123-dik számában, kevésbbé liberálisok volnának Németország' conservativ publicistáinál, nevezetesen Zöpfl-nél, ki, mint már neve is mutatja, — a' jó ízlés bocsássa meg rossz elménczségemet; gondolom, a' mostani rossz időjárásnak is van benne része, — ki, mint már neve is mutatja, a' czombókos kor felé gravitál némileg. Zöpfl, a' badeni nagyhercegi tanácsos, a' catholica Isabellaféle spanyol királyi rendnek lovagja, a' német professor, ki nyíltan bevallja, hogy neki nem szándéka alanyi vágyaihoz képest szerkeszteni a' státusjogot, 's hogy tehát nem akar új elveket életbeléptetni, hanem a' már fennlevőket eszméletre akarja hozni és kifejleszteni, — Zöpfl, a' legmérsékeltabb conservativ-reformer, a' legparányiabb forradalmi eszme' leghalaványabb árnyéklatának is ellene, — így szól:

„Az egyesülési 's a' nyilvános gyülekezési jogot az alkotmányos monarchiában olly jognak mondhatni, melyet az alattvalók a' képviseleti alkotmány' szellemében követelhetnek magoknak, mert a' képviseleti alkotmány általános és tartós, élénk politicalai

érdeket tesz fel a' népben, 's azt ápolni kell és fenntartani . . . Igaz, Németország' közjogának forrásaiban sem az egyesülési, sem a' nyilvános gyülekezési jogot nem találhatjuk fel, de ennek igen egyszerű oka van, az t. i., hogy ezen források a b s o l u t i s t i c u s elven alapulnak, 's hogy előttök az összes képviseleti alkotmány ismeretlen, 's így természetesen ennek valamennyi eredményei is hiányoznak."

Nem, nem! Lehetetlen, hogy a' magyar conservativeket, kik Zöpfnek száz helytt tanusított mérsékeltségében 's aggodalmaiban hiven osztozkodnak, azon szellem ne lelkesitse egyszersmind, melly a' felebbi sorokat sugallá vala a' német professornak, 's melly, őszintén is, ovatosan is alkalmazva, megfelel mind a' szabadság', mind a' rend' igényeinek. Már azon körülmény is, hogy e' kérdés' megfejtését programmájokba iktatták, elégséges biztositék előttem, hogy ők tökéletesen érzik annak alkotmányos fontosságát, 's hogy ennél fogva ez egy tárgynál legalább le fogják vetni lábaikról az előítéletek' szűk spanyol csizmáit, 's meztláb, mint Mózes az égő bokor felé, fognak közeledni e' kérdés' tárgyalásához, azon pietással, melly nem engedi könnyelműen kezelnünk a' szentséget, 's azon fegyverekkel felkészítve, mellyek előtt lehullanak a' már alakulóban levő közszellem' zárai, — értem a' jog' 's az értelmiség' fegyvereit.

Egy közelebbi számban a' kérdésben levő ügy' főmomentumait fogjuk kiemelni.

TÁJÉKOZÁS AZ EGYESÜLETI JOG' MEZEJÉN. II.

(1847. januar' 15-én.)

Minapi cikkelyemet azon igérettel rekesztettem be, hogy egy közelebbi számban az egyesületi ügy' főmomentumait fogom kiemelni.

Itt vagyok, hogy ígéretemet beváltsam, 's e' tisztemben, ugy hiszem, nem járhatok el tanuságosban, mintha bonczkés alá veszem a' B.-P. Hiradó' 123-dik számát, melyben a' conservatív párt' journalistikai képviselői nézeteiket e' tárgyról fejtegették. Előrebocsátom — mert baráttal és ellennel szemközt egyiránt szeretem az igaz szót, — hogy az érintett cikkelyben épen nem találok azon macchiavellismust, melyet megjelenésekor, ha emlékezetem nem csal, többen kiolvastak belőle, sőt épen ellenkezőleg jókora ügyetlenséget látok benne, mi tudnivalóképen nem tartozik a' macchiavellismus' alkotó részei közé; ezen ügyetlenség pedig onnan származik, mert az író csak igen felületesen ismerkedett meg a' tárggyal, mellyről értekezik, 's mert 'a védegyelet elleni táborozásoknak igazolására tulajdon eszmetárából olly dolgokat vetett a' máshonnan, ugy látszik, valamelly német státustudományi compendiumból kiolvasottak után, mellyek ezeknél épen nem értékesebbek, 's mellyeknek olvasságát csak a' vitának ingerültsége takarhatta el szeme előtt. —

'S most térjünk által a' részletekre, ezeknek közelebbi megtekintése igazolni fogja az itt általánosan mondottakat.

„A' társulati eszme és szellem alkalmasint olly régi, mint

maga a' rendezett polgári társaság' eszméje, — így nyitja meg cikkelyét a' B.-P. Hiradó' szerkesztősége.

Mais cela se prêle admirablement au ridicule! mondám egy ismerősömnek, ki engem az érintett cikkely' mély philosophiájára jelentékeny arcczal figyelmessé tett, — mondani, hogy az anya alkalmasint olly idős, mint saját leánya, annyi, mint magunkra imádkozni a' nevetségesség' nyilait. De azóta két év folyt le, 's nekem most semmi kedvem democritusi kaczagással tölteni az időt; más részről azonban attól se tartson az olvasó, hogy arisztotelesi komolysággal fogom megczáfolni a' felebbi tételt. Mintha bizony célunkhoz szükséges volna, roppant philosophiai gözzel halántékaink körül, ész- 's történettani argumentumok által bebizonyítanunk, hogy a' család, a' tribus alkalmasint régiebb a' nemzetnél, a' civitasnál. Nekünk elégséges tudnunk, hogy az ember, természeténél fogva, sociabilis, 's hogy ugyanazon ösztön, melly vele a' státust megalakítatá, irányozta őt a' státusok' alakítása előtt, 's irányozza őt a' státusok' alakítása óta társulatok', egyesületek' alakítására. Mi nem vagyunk ideologok, 's nem vagyunk ábrándozók, — mit némellyek azért ügyekeztek reánk fogni, mert nem szeretjük a' rendszeretlenséget, — 's miután nem szokásunk erősségeket a' levegőbe építeni, socialisták sem vagyunk: de mi hiszszük a' socialisták által erősebben, mint valaha proclamált tant, hogy az associatio az emberi társaság' kiindulási pontja 's jövődjé egyszersmind, 's hogy hitünk a' haladásba, elválaszthatlan azon hittől, melly szerint szorosabb associatio' eszközése által véghetlenül növelhető a' nemzetek', az összes emberiség' ereje, képessége, boldogsága. A' kinek füle van, az megérthet bennünket, — igenis, nekünk vérmesebb reményeink vannak, mint másoknak, általában az emberiség' 's közelebbről hazánk' jövődjé iránt, de csak azon oknál fogva, mert az egyesületi eszme' tökéletesbitése iránt nagyobb reményünk van, mint másoknak. Ez nekünk hitünk, 's ki e' hitünket megtámadja, az magát a' haladást támadta meg.

Igaz, a' B.-P. Hiradó' publicistái sem hunylák be szemüket azon roppant hatásra nézve, melylyel az egyesületi eszme bír, 's

épen e' hatásból következtetik annak szükséges voltát, „hogy a' státus jogokkal legyen felruházva a' társulati szellem' működései' irányában.“ — Bizton, minden félelem nélkül, hogy valaki által megczáfoltathatnánk, merjük állítani, hogy senki sem küzdött buzgóbban a' státus' hatásköre mellett a' kebelében létező kisebb testületek' irányában, mint épen mi, a' P. Hirlap' jelen dolgozó társai. Avagy nem voltam-e én is egyike azoknak, kik nemcsak népszerűségeket, hanem még 'legtiszteltebb barátaik' szeretetét, bizodalját is kockáztatták, midőn a' státus', az átalakítandó státus' suprematiáját védették azon társulatokkal szemközt, melyeket maga az állodalom, — érezvén az eddig birtokában levő eszközök' csekély' voltát, azaz : érezvén tökéletlenségét mint associatio, maga alakított, maga teremtett magának. 'S ha mi a' státusnak ezen felsőbbbségét hirdettük, védettük a' már consolidált társulatokkal szemközt : hogy' tagadnók meg e' jogát azon egyesületek' irányában, melyek csak most vannak alakulóban, melyek még nem vegyültek, még nem vegyülhettek el annyira az állodalom' organismusával, hogy találkozhassanak, kik ezt nélkülök már csak alig-alig gondolhatják. — Mind ebből látni való, hogy nekünk az ellen, miszerint a' státus jogokkal legyen felruházva az egyesületekkel szemközt, legparányiabb kifogásunk sincsen, de kifogásunk van az ellen, hogy a' B.-P. Híradó' czikkelyének azon része, melly az állodalom' 's az egyesületek' correlatiojának státusjogi alapjával foglalkodik, számtalanszor emlegeti a' státus' jogait, de midőn az egyesületi jogkört érinti, mindig csak társulati eszméről, társulati szellemről, társulati hajlamról, százféle variációval szól, de sehol sem társulati jogról. Egy helytt, mintegy elvétve, társulati szabadságot említ a' czikkely, de a' pozitív jog' terén tudnivalóképen a' jog hasonlithatlanul többet jelent a' szabadságnál, amaz mindig értéket jelent, ez pedig, mert szerfelett sokat mond, néha épen semmit sem, mi — hogy a' jelen tárgyra szorítkozunk — kétségtelenül kiviláglik, ha meggondoljuk, hogy az absolutismus' legbuzgóbb hivei is mindig csak a' státus' jogait, nem a' státus' szabadságát emlegetik, az egyesek, a' társulatok' irányában. A' jog szónak ezen kiküszöbölése

annál felülőbb, mivel a' cikkely' szerzője azonnal visszaemlékezik e' szónak lételére, mihelyest a' tárgynak historiai oldalára tér által, talán azért, mert a' historiai jog igen bárányszelid portéka, vagy talán azért, mert az eredetiben úgy találta, 's ez utóbbit annál inkább vagyok hajlandó hinni, mert a' cikkely' csodálatos philosophiai jargonja, mellyhez a' B.-P. Hiradó különben semmi hajlamot sem tanusít, idegen, névszerint német kutfőt gyanítat, olly körülmény, mellyet magában véve ugyan nem fogok roszalítani, mert hiszen én is több ízben kölcsönöztem egyetmást idegen tekintélyektől, de roszallom az eljárást annyiban, mennyiben alkotmányosabb kutfőt lehetett volna igen könnyű munkával találni.

Második kifogásunk az, hogy a' státusnak közbenjárási jogát, lehető visszaélések' esetében, a' cikkely' írója nem a' törvényhozásban gyökerezteti, melly az egyesületi jognak, azonképen mint valamennyi egyéb jogoknak körét megszabja, hanem gyökerezteti a' státusnak rendőri hatalmában távolról, 's a' felügyelési jogban közelebről, tehát olly dolgokban, mellyeknek kielégítő értelemhatározatát ember' szájából még nem hallottuk, mellyeknek irányát és hovászakadását úgy nem találjuk feljegyezve az alkotmányosság' chartáján, mint nem a' Niger' merre 's hováfordulását a' lelkismeretesen készült földabroszon, — olly körülmények, mik bennünket arra intenek, hogy ne bocsássuk hullámaira a' közjó' sajkáját.

Ügyetlenségről vádoltuk a' B.-P. Hiradó' szóbanlevő cikkeyének íróját; az olvasó, remélem, úgy fogja találni, hogy állításunkat elégségesen okadatoltuk. Ha nem tudunk, vagy ha restelünk szabatosan gondolkozni, és eszméinket szabatosan fogalmazni, akkor, Isten neki, foglalkodjunk aprólékosságokkal, a' politicaí élet' felszínének buborékaival, de hagyjunk békét az elveknek; különben azoknak szolgál támaszul boldog együgyűségében a' sajtó, kik ennek működését abominatióknak tartják; — ha olly tárgyakról írunk, mellyekhez nem értünk, akkor egy reggel csak azon veszszük magunkat észre, hogy nem azokat segítettük, kiknek segíteni akartunk.

Örömet hiszem, hogy illetén hibás tanok nem fognak nálunk

a' gyakorlati életbe állallépni, 's első cikkelyemben e' tárgyról kötelességemnek tartottam méltó megismeréssel kiemelni a' kormány' eljárását, mely nem támaszkodván a' felügyelési jog' odvas magyarázatára, az országgyűléstől várja e' tárgy' elintézését. De mind e' mellett aggódva tekintek körül, mert tudom, hogy nemcsak a' rossz szándéknak, hanem a' tévedésnek is gyászos következményei lehetnek. Igaz, minapi cikkelyem még olly derült vala, 's azóta csak néhány nap folyt le. De mikor ezen napok olly nehéz napok valának, mikor közülök egyik az ősz nádor' halálának napja volt. Ha látnom kell, hogy legmagasztosabb reményeink lehullanak az élet' fájáról, akkor, igaz, folytatom a' munkát, mert megszoktam, de a' jelen cikkely' írása közben ollyasmit éreztem, midőn gondolat gondolat után elvált lelkemtől, mintha sebes volna a' hely, honnan leszakadtak. Árván érzem magamat, a' budai királyi vár nem érezheti magát árvában. No, de semmi; csak folytassuk a' pályát, mellyen megindultunk, a' munka, azt mondják, elveszi élet a' fájdalomnak, 's így néhány nap mulva majd tovább fonom az olvasóval e' tárgyat.

TÁJÉKOZÁS AZ EGYESÜLETI JOG' MEZEJÉN. III.

(1847. januárius' 19-én.)

A' B.-P. Híradó' publicistái szerint azon kérdés : vajon csak előleges felhatalmazás mellett alakulhassanak-e a' társulatok, az egyesületek; vagy pedig a' nélkül is? (a' Híradónak szavaival: vajon gyakoroltathatik-e jogilag a' státus' felügyelési joga épen úgy előzőleg, mint utólagosan?) — ezen kérdés, mondom, szerintök „nem olyatén, melyet jogelvekből meg lehet fejteni,“ hanem olyatén, „melyet úgy elmélet, mint gyakorlat csak a' szerint fejtenek meg, mint a' politicai és egyéb körülmények' összessége, vagy a' történetek' folyama, a' praeventiv vagy repressiv rendszert inkább ajánlják, vagy egyikét a' másik felett honosították meg.“

Szépen volnánk.

De könnyű megmutatnom, hogy önök e' kérdésnek sem elméleti, sem gyakorlati oldalát nem értik.

A' mi az elméleti oldalt illeti, válaszom ez :

Igenis, a' kérdés csak az önök által felállított önkényes vagy legalább épen nem rationabilis tényezők által fejtethetik meg, ha egyedül társulati eszme, társulati hajlam, társulati szellem 'stb., de nem társulati jog is létezik. Ha önök megismerik, mint a' hogy' bizom Istenben, meg fogják ismerni, hogy van társulati, egyesületi jog, 's hogy ezen jog egyike a' legszentebbeknek : akkor kénytelenek lesznek azt is megismerni, hogy az önök által feltett kérdés olyatén, melyet jogelvekből megfejtetni, 's melyet jogel-

vekből azon esetre fejtünk meg következetességgel, ha azt állítjuk: hogy az egyesületek' alakításához minden előleges felhatalmazás' kieszközlése fölösleges. Ha előbb még engedelmet kell kérnem, hogy valamely képességemet gyakorolhassam, akkor nem bírok joggal arra nézve, a' mit gyakorlandó vagyok. Joggal az bir, ki, saját felelőssége alatt, másnak előleges engedelme nélkül cselekszik. Ezt ugy gondolom, nem kell tovább fejtegetni.

Midőn önök azt mondják, hogy „e' kérdés ollyas, mint a' sajtószabadság' kérdése“, tökéletesen igazuk van. Mindazon okok, mellyek a' sajtónak repressiv kezelése mellett a' praeventiv vizsgálat ellen küzdenek, mindazok küzdenek a' jelen kérdésben mellettünk önök ellen. A' ki sajtótörvényt akar, az egyesületi törvényt is akar; a' ki a' censurát védi, az önöknek praeventiv felügyelési jogát is fogja védeni. Önök csakugyan értenek az állások' constatirozásához, az tagadhatatlan; most a' legegyszerűebb olvasó is — ha arra, mit neki fenálló törvényeink és gyakorlat különben is biztosítanak, még a' jogphilosophiának sanctióját is kívánja, — tudni fogja, hol, mellyik táborban kellessék neki helyet foglalnia; ha tisztába jött magával a' sajtószabadságra, vagy inkább a' sajtójogra, sajtótörvényre nézve, — mert érintém már minapi cikkelyemben, hogy a' positivitas' mezején a' „jog“ szó több értékkel bir, mint ez: „szabadság“, — ha, mondom, tisztába jött magával a' sajtójogra nézve, akkor ipso facto az egyesületi jog' kérdése is meg van fejtve előtte.

Ennyiből állanak észrevételeim önök' elméletéről.

Lássuk most, mit tudnak a' kérdés' gyakorlati oldaláról?

Sajnálkozva bár, azt kell mondanom, hogy a' mit tudnak is felőle, azt roszul tudják. Egy van, mit magasztalással kell említenem, hogy semmiféle absolutisticus kormányu állodalom' gyakorlatára nem hivatkoztak. De látom, önöknek nem kell e' dicséret. Igazuk van; magyarok vagyunk mindnyájan, 's így természetes és egyáltalában nem érdem, ha italunkat az alkotmányos státuszjog' tiszta, fényes forrásából meritjük.

'S ha önök visszautasították a' dicséretet, vegyék most kegyesen a' megrovást.

Önök annak gyakorlati bebizonyítására, hogy az egyesületek' irányában a' felügyelési jog megelőzőleg is gyakoroltathatik, mindenekfelett Franciaországra hivatkoznak, mondván : „a' francia törvény semminemű társulatot, melly husz tagnál többet számlál, nem enged meg, kivevén, ha felsőbb engedelemmel van ellátva.“

Képzelem, milly önn-megelégedéssel, milly diadalbízatosan olvassák most is az idézett sorokat. Szinte nehezemre esik, árnyékkint önök és örömük' tárgya közé állanom; de mikor kell, 's mikor önök ezt nekem még csak rossz néven sem veszik.

Önök szeretik mondogatni, hogy kifogyhatlan „vidorsággal“ veszik elleneik' örökös jajveszélésekbe burkolt vádjait. — Bizony, nagy köszönettel tartoznak ezért Istenöknek; mert, remélem, hogy önök a' genuinus vidorságot értik, nem azt, melly akkor szállja meg az embert, „midőn sötét leszen fejében és szívében,“ midőn ügye felett kétségbe esik, 's mellynek egyik symptomája az, hogy felkaczagunk, ha mindjárt olly dolgokat hallanánk, mellyek sirásra fakaszthatnák a' követ. Én, mint annyi egyébben, ugy e' kifogyhatlan vidorság' dolgában sem versenyezhetek önökkel, 's így czáfolataim is kissé gravisok szoktak lenni; de most mégis szöggre akasztom szokott komolyságomat, 's egy anecdotácskát vagyok elmondandó, melly, ha nevetésre nem, legalább mosolygásra fogja bírhatni, ha önöket nem, legalább az olvasót.

Ifjuságomnak vészes napjaiban, „midőn nem tudtam, merre, honnan,“ engem egy őszi szél Párisba kapott. Mintha már előre sejdítettem volna, hogy valaha a' higgadtabb törvényszéki formákat kellend a' conservatívek ellen védenem, 's hogy tehát tanulnom kell, ha elveimnek diadalt akarok szerezni, tisztól ebéd' idejéig rendesen a' palais de justice' hol egyik, hol másik kamarájában töltöttem az időt. Egy nap', a' kisajátítási szék előtt, ha jól emlékezem, a' szajna-balparti vasutársaságtól, több iparos, mert helyből kell vala mozdulniok, tetemes kárpótlásokat követelt. Ezen követelők közül egyikre sem nézett jó szemmel a' társaság' felhatalmazottja, de mégis egyikökre sem neheztelt olly nagy mértékben, mint egy estamine' tulajdonosára, ki nagyocská összeget követelt a' társaságtól, mert kénytelen volt olly helyre költöz-

ködni, hová öt eddigi vendégei nem fogják követelni. Szörnyűség! — kiáltott fel a' társaságot védő ügyész — mikor én ezen tárczából — 's itt az oklevelekkel teli tömött dossierre csapott jobbjával, — mikor ezen tárczából bebizonyíthatom, hogy a' követelőnek estaminet-jában estenkint legfelebb ötven személy fordul meg, 's hogy ezen vendégek nem lachryma-christit, nem bordeauxit, nem champagneit isznak, hanem csak puncsot, még pedig ollyas puncsot, mellynek pohara csak tíz souba kerül. Már most tegyük fel, hogy a' követelőnek a' puncs' alkotórészei épen semmibe sem kerülnek, hogy neki nem kell patentadót fizetnie, hogy nyomoru estaminetjának kivilágítására, fűtésére épen semmit sem fordít, mert vendégei beeléglík az égő rhum' kék lángját, 'stb. 'stb. tegyük fel mind ezt, még ekkor is csak 25 frankra tehetni a' naponkinti jövedelmet, 's amaz ur mégis 50 franknyit emleget a' hűségig merész számvetésében. — A' hallgatók nevettek, 's a' jurytagok' komoly arczára is mosoly lopódzott, melly az estaminet' birtokosa' szemében förtelmes grimace' képében tűnhetett fel. De ügyvéde ezen meg sem indult. Felállott, hogy válaszoljon, 's mindenekelőtt olly pillanatot vetett a' társaság' emberére, mellynek lángjából láttam, hogy kettejük között a' legszebb collegialis viszony létezik. Aztán olly hangon, minőt csak a' palais de justice' couloirjaiban és termeiben hallhatni, szólott ekképen: Nem tudom, honnan sütötte ki azon adatokat az ellenfél, hogy védenczemnek estaminetjában középszámmal ötven vendég fordul meg estenkint, hogy a' vendégek csak puncsot isznak, 's hogy ezen puncsok ára csak fél frank. Az én nagyérdemű ellenfelemnek adataira rendesen nem sokat építhetni, mert nem hiszem, hogy valahol inexactabb adatok találathassanak, mint az én hiszelekeny 's tévedésből tévedésbe hulló collegámnak dossierjában, mellybe jobb lesz neki a' mi halhatatlan Mabilonunk' vagy nem tudom, mellyik saint-mauri benedictinusunk' munkáját: „de rectificatione datorum“ iktatnia, — mondok, az én ellenfelemnek adatai rendesen megannyi tévedések szoktak lenni, de ezuttal, megvallom, kétségbevonhatlanok is csusztak közükbe, csakhogy calculusából kifelejtett egy tényezőt, melly következtetését tönkre

teszi. Igen is, messieurs du jury, a' vendégek' száma csak ötvenre megyen, az ital csak púncs, az ár csak félfrank; — de nem minden ember olly „atrabilaire“, olly feketepéjű, tehát nem is olly gyengegyomru, mint az én érdemes collegám; védenczem' estaminetjába olly vendégek járnak, kik három, négy pohár púncsot is isznak egyegy este, 's ha megengedi collegám, ezentul, még egy ötödik poharat is fognak üríteni az ő egészségének hováhamarabbi helyreállítására.“

Ennyiből állott a' válasz. — 'S most engedjék meg önök, hogy anecdotámat a' köztünk forgó vitatárgyra alkalmazhassam.

Nem tudom, honnan vették önök azon adatokat, melyeket a' francia törvény' rendelkezése iránt felhoznak; gyanitom ugyan, hogy nem magából a' code criminelből, mert önöknek az egyik főhibájuk, hogy nem az eredeti textusokból szokták kiszedegetni az adatokat, minek következése az, hogy midőn másoknak állításait devalválni akarják, magok is ollyas dolgokat állítanak, melyek megcsapolás nélkül nem maradnak életben; nem tudom, honnan merítették önök felebbi állításukat a' francia törvény' rendelkezésére nézve, de merítették legyen azt bár honnan, — a' mit mondanak, az áll. Igen is „a' francia törvény semminemű társulatot (jobb lesz egyesület szóval élnünk, mert a' társulat reuniót, meetinget is jelent, 's ezt a' legtávolabbról sem érti a' francia törvényhozó) nem enged meg, kivévén, ha felsőbb engedelemmel van ellátva,“ — de önök kifelejtettek egy tényezőt, melly az idézett törvényt nem ajánlja utánzásul, 's melly azt, mit önök belőle következtettek, lönkre teszi, — kifelejtették azt, hogy először: ezen törvényt részben nem alkalmazzák, 's hogy másodszor: kormány és ellenzék egyiránt az alkotmányosság' árnyékát sem látják benne.

Hogy részben nem alkalmazzák, az kiviláglik abból, mit elmondandó vagyok.

Mind azon egyesületekbe, melyek magánnyereséget tűztek ki magoknak célul, in regula nem avatkozik be a' kormány. A' code de commerce' 37-dik §-a ezt mondja: „a' névtelen társaság (la société anonyme) csak a' király' felhatalmazása mellett

létezhetik;“ a' Francziaországban divalozó kereskedelmi társaságoknak másik két fajához (société en nom collectif, és société en commandite) nem kívántatik előleges engedélyezés. Igaz, az 1838-diki kamarákban, midőn egypár világcsaló, ezreket fosztott meg öszves vagyonuktól, 's midőn a' közvélemény csak a' kormány' közvetlen gyámságában volt hajlandó, irt, orvosságot látni, — indítvány tétetett, hogy a' société en commandite-ra is terjesztessék ki az előleges engedélyezés' szüksége; de a' kamarák' nyugott belátása elutasította az alaptalan kívánságot.

Önöknek tudniok kell továbbá, hogy midőn 1834-ben, az associatioi ügy' tárgyalásakor, a' kamarákban indítvány tétetett: vétetnének ki a' létező tudományos czélú egyesületek a' büntető törvénykönyv' 291-dik §-ának rendelkezése alól, — Guizot ezeket is mondá válaszában: „minden józaneszű ember látja, hogy semmiféle, tisztán tudományos czélú egyesülettől nem fogjuk megtagadni az engedélyt, ha azt magának megadatni kéri, 's azok, mellyek úgy vélekednének, hogy ők bizony nem kötelesek engedélyért folyamodni, azoknak majd megadjuk azt ex offo; vagy pedig magokra, munkásságukra fogjuk őket hagyni, a' nélkül, hogy velők a' legtávolabbról is foglalkodnánk.“

'S ha kérdik önök, miért van az, hogy ezen törvény nem tartatik meg Francziaországban, melly tudnivalóképen a' törvények' megtartására nézve nem fekszik a' geographiai szélességnek azon-egy foka alatt a' mi országunkkal, — azt fogják tőlünk, kik 1834-ben már ujságokat olvastunk, válaszul nyerni: a' meg nem tartásnak oka abban rejlik, mert mindkét kamarában ismételve mondatott ki, hogy a' törvény nem a' társulatok 's egyesületek ellen van intézve, hogy egyedüli célja: a' fenálló, 's a' státus elleni háboru' folytatására organisált, a' státust ostromállapotban tartó, fegyveres associatiók' elnyomtatása. — Guizot világos szavakkal mondotta: „a' törvény csak azon oknál fogva lép fel tiltólag egész általánosságban... mert nem akarja, hogy egyebet színlő álarcz alatt azon egyesületek újra lételt nyerhessenek, mellyeket szándéka van elnyomni.“ —

Azt, hogy a' kormány 's az ellenzék egyiránt az alkotmányosság' árnyékát sem látták soha az önök által idézett törvényben, — annak bebizonyítására egypár tollvonás is elégséges. A' progressisták mindig sürgették a' 291. §. eltöröltetését, 's midőn 1839. május' 1-én a' lázadás ismét végig csörömpölt Páris' utcáin, igazolva látták állításukat: hogy a' politicai egyesületek' elnyomása maga után vonja a' titkos egyesületek' alakulását, hogy amazoknak nyilvános működését, ellenörködés mellett, tűrni kell, nehogy complottokká fajulhassanak. 'S hogy a' kormány a' 291-ik §-ban 's ennek újabb toldalékában nem igen látja az alkotmányosság' quintessentiáját, azt onnan sejditem, mert Guizot, a' conservatív Guizot, kit én, a' reformer, sokkal gyakrabban emlegetek, mint önök, a' conservativek, — 1834-ben august. 10-én az egész mivelte világ' színe előtt így szólott: „mondottam már, hogy a' code criminel' 291. §-a nem fogja örökké eldiszteleníteni egy szabad nép' törvényeit (ne figurera pás éternellement dans les lois d'un peuple libre, így hangzik kissé szelidebb nuance-al a' franczia phrasis) 's miért ne mondanám ezt most is. Jöni fog, remélem, a' nap, midőn Franciaország ezen törvénycikkely' eltöröltetésében szabadságának újabb fejleményét fogja látni.“ —

Ugy hiszem, bebizonyítottam állításomat, hogy önök az egyesületi ügy' gyakorlati oldalát sem ismerik. De önök még több bizonyítékot követelnek. Ezer örömmel, uraim, nekem most elég időm van, csak méltóztassanak velem parancsolni, 's csak engedjünk egy kis időt az olvasónak, hogy magát kipihenhesse.

TÁJÉKOZÁS AZ EGYESÜLETI JOG' MEZEJÉN. IV.

(1847. januarius' 28-án.)

A' B.-P. Híradó' publicistái a' francia egyesületi törvénytől a' badenire térvén által, ezt ollyasnak mondják, mely felsőbb engedelem nélkül hagyja alakulni az egyesületeket, de mely „világosan felhatalmazza a' kormányt, hogy olly társulatokat, melyeket veszedelmeknek tart, eltilthasson.“

Önök ezuttal is szabatosság nélkül jártak el az idézésben; ez, ugy látszik, már szokásukká vált, 's maholnap még kiváltság' erejére fog emelkedni, ha nem szakasztatik félbe időről időre ellenmondásaink által.

Az 1833-diki bádeni törvény szerint, joga van a' kormánynak, eltiltani azon egyesületeket, „mellyek a' státus' biztosságát fenyegetik, vagy a' közjót veszedelmeztetik.“ Ezen szavak egészen mást jelentenek, mint a' mit önök kivontak belőlök; jelentik nevezetesen azt, hogy valamelly egyesület a' legeslegnagyobb veszedelembé ejtheti az előítéletek', az előjogok' embereinek et hoc genus omne-nek érdekeit, 's még sem tiltathatik el, mert nem veszedelmezteti a' státust, a' közjót; — jelentik továbbá azt: hogy nem azon egyesületek tiltathatnak el, melyeket a' kormány veszedelmeknek tart, hanem azok, melyek valóssággal veszedelmek; amazt önök mondják, emezt a' törvény; 's e' két varians lectio között jókora különbséget fog látni az olvasó, a' második involválja a' kormány' felelősségét, az első nem.

De a' bádeni törvény nem olly nagyfontosságú, hogy textusának helyreállításával még több időt töltsék. Mondottam már száz-

szor, 's még százszor fogom mondani: az apró német státusoknak általuk képviselietieknek gondolt, de kormányaik által „landständische“-knek tudott alkotmányaik nekünk nem szolgálhatnak példányul, 's részemről valamint Bádennek egyéb közjogi intézkedéseit, úgy egyesületi törvényét is, — nem, mert az egyesületeket felbontatni engedi, hanem azért, mert e' felbontás' módja iránt hibásan intézkedik, — elégtelennek tartom. —

'S most lássuk, mit tudnak önök az újabb associatiók' anyaországáról, mit tudnak Angliáról?

„Az angol törvények — így szól organumuknak több ízben idézett cikkelye, — nem igen foglalkoznak, ha nem csatlakozunk, ezen kérdéssel, és ott tetteleg a' legnagyobb kiterjedésben áll fenn a' társulati szabadság, azonban a' végrehajtó hatalom felügyelési jogát ott is gyakorolja, sőt voltak példák, hogy társulatokat el is tiltott, a' törvényhozás pedig sok társulatok' irányában a' felügyelést praeventive is gyakorolja, mint például vasut-, csatorna-, banktársulatoknál és mind azoknál, mellyek testületi jogokat gyakorolni kívánnak, mit a' végrehajtó hatalom is cselekszik az ugynevezett charterek által, a' millyenek' következtében állanak fel például az egyetemek, mit ott incorporated by charter neveznek.“ —

Ha ez nem chaos, úgy nem tudom, hogy minő volt az a' zagyva jószág, mellyből a' világot teremteti a' genesis. Aztán, ki látta azt: kiemelni, hogy bizony „a' végrehajtó hatalom felügyelési jogát Angliában is gyakorolja!“ Boldog Isten! hogy' ne gyakorolná; hiszen az nem végrehajtó, hanem elhajtani való hatalom volna, melly felügyelési kötelességét, vagy mint önök mondják, felügyelési jogát — egyre meggy ki mindketteje — nem gyakorolná. Nem az a' kérdés, hogy szükséges-e az egyesületi jog' nyilatkozásaira felügyelni? hanem az: hogy miként kell a' felügyelést gyakorlatba venni? Önöknek ezt igen jól kellene tudniok. Hiszen egy lélek sem vonta, a' mint józan észszel nem is vonhatta kétségbe a' mult országgyűlésen, hogy a' főhatalomnak joga 's kötelessége van a' sz. kir. városokra felügyelni; de a' honboldogító utasítások' megérkezéseiglen igen nagy többség nem az önök'

főfelügyelőit, hanem csak a' m. kir. helytartó tanácsot akarta e' joggal és kötelességgel megbízni. Csak a' „miként“ iránt volt a' rendek' többsége akkor ellenkezésben önökkel, csak a' „m i-ként“ -re nézve nem tudunk mi a' jelen tárgyban megegyezni önökkel. —

„Sőt voltak példák — így folytatja a' B.-P. Híradó — hogy társulatokat el is tiltott (a' végrehajtó hatalom).“ De tudják-e önök, hogy melyek voltak az ekkép' eltiltott egyesületek? Azok, melyeket a' törvényhozás eleve eltiltott, melyek olly elemekből állottak, vagy olly formákban nyilatkoztak, miket eleve interdictio alá helyezett a' törvény. Nincs olly jog, melylyel lehetetlen volna visszaélni, 's ez oknál fogva határokat kell szabni minden jognak, határokat névszerint az egyesületi jognak is. Emlitettem már e' tájékozás' első czikkelyében, hogy nemcsak az associatio' anyagi oldalára, hanem a' formalisra is tekintettel kell lennünk. Azaz : hogy nem elég, a' rossz szándéku, a' gonosz egyesületeket bíróilag büntetés alá fogni, hanem, hogy az anyagi, az erkölcsi oldaltól elvonatkozva, még szükséges : miszerint külön mindenik associatio, ha fennállani akar, bizonyos feltételek' teljesítésére — azonképen, mint sajtótörvény' esetében író, kiadó, — köteleztessék a' törvényhozás —, de nem a' végrehajtó hatalom által. Ha önök ezt értik a' praeventiv felügyelés alatt, akkor szent a' béke közöllünk.

Illyes feltételeket ismer az angol törvényhozás is, 's önök csatlakoztak, midőn azt irták, hogy „az angol törvények nem igen foglalkoznak e' kérdéssel“; foglalkoznak biz' ők, csak hogy nem generalisálva, mint például a' franczia, az ausztriai, a' brasiliai törvényhozás, hanem egyes esetekből kiindulva, mi tudnivalóképen az angol legislatiónak egyik jellemvonása más irányban is. III-dik György' 30, 37, 39, 59, 60 'stb. statutumai névszerint az egyesületi jog' kérdésére is terjednek ki, 's ezen, valamint az Irland' ügyében hozott törvények' értelmében :

a) tilos minden politicial egyesület, melly képviseleti bäsison áll. A' törvény, ugy látszik, biztosítani akarta a' parlamentet, hogy semmiféle nemzeti convent ne versenyezhesen vele; —

b) minden egyesület — bármi legyen célja — törvénytelennek tekintetik:

1) ha tagjainak neveik titokban tartatnak. A' titkos társaságokat valamennyi alkotmányos ország' közvéleménye átok alá fogta: az eddigi tapasztalások után már csak a' gonoszság's az éretlenség gyönyörködhetnek bennök. Az angol törvény a' szabad köművesek' társaságát kiveszi a' szóban levő szabály alól, talán csak azért, mert Angliában, a' nyilvánosság' hazájában, soha sem tudott fontosságra kapni a' continensen nagyobb szerepet játszott társulat. — Törvénytelennek tekintetik továbbá bármely egyesület:

2) ha tagjai esküvel kötelezik le magukat;

3) ha ollyas elnöke, titoknoka, pénztárnoka 'stb. van, ki az egyesület' tömege előtt ismeretlen;

4) ha a' választmány' 's a' tisztviselők' nevei nincsenek külön könyvbe iktatva, melyet mindenki bármikor megtekinthessen 'stb.

Még egyéb rendelkezéseket is idézhetnék, de azok inkább specialis angol viszonyokra vonatkozván, általunk e' helytt elmelőzhetők. Csak egy pontot akarok még kiemelni, azt, mely szerint azon egyesületek is tilalom alá vonattak, mik egymással viszonyban álló, egymással levelező 'stb. ágakra vannak osztva. Az angol bírák azonban jelenleg, úgy látszik, olly véleményben vannak, hogy ezen tilalmat csak az illető statutumokban névszerint említett 's a' törvény' hozatalának alkalmul szolgáló egyesületekre kell érteni; annyi bizonyos, hogy midőn 1844-ben, a' gabnatörvény elleni egyesület' ellensúlyozására, az „agricultural-protection-society“ alakult, ennek elnöke, Richmond herczeg, tanácsot kért az Exchequer' egyik bárójától: rejlik-e valamely törvénytelenység abban, ha a' központi egyesülethez vidéki egyesületek is kapcsoltnak, 's ha ezen egyesületek levelezésben állnak egymással? — A' válasz az volt, hogy: nem.

Ha a' B.-P. Hiradó' publicistái közelebbről ismerkedtek volna meg a' kérdésben levő tárgygyal, akkor, a' törvényhozás' praeventiv intézkedési jogának igazolásaul, a' felebb említett előfeltevételekre fogtak volna hivatkozni, 's nem azon statutumokra és

charterekre, mellyek a' vasut-, csatorna-, banktársulatokat, vagy épen az angol egyetemeket szabályozzák. A' melly egyesület több, akar lenni egyszerű egyesületnél, 's például tanári okleveleket ad ki, sőt követeket küld a' nemzet' senátusába, mint az angol egyetemek közül kettő; vagy előjogokkal, teszem, a' kísajátítás' jogával kíván felruháztatni, mint például a' vasutársaságok: az illetén egyesületek igen természetesen, valamint több jogokkal birnak a' többiekénél, ugy mind a' magyar, mind az angol törvényhozás' értelmében a' státusnak kettős ellenörködését is veszik igénybe. De ezeknek felemlítése nem ide való, mi az associatioi jogról szólunk, nem a' corporatiók', a' collegiumok' jogairól. A' ki az angol egyetemek' példájával illusztrálja az angolnak egyesületi jogát, az épen olly ferde nézetekből indul ki, mint ha a' magyar megyének jog- és kötelelességkörét egyesületi viszonyainkra alkalmazná. Azlán önök hibásan fogják fel az „incorporated by charter, by law, by parliament“ kifejezés' értelmét és irányát. Az éjszakamerikai egyesült státusoknak 1836-ban Jackson által megszüntetett bankja szintén „by charter, by congress incorporated“ bank volt, 's tudtomra nemcsak az egyes státusok' bankjai, hanem az ezen státusokban fennálló magánbankok is kivétel nélkül „by charter“ állanak fel jelenleg; 's tudják-e önök, miért? nemcsak azért, mert a' bankok külön felügyelést követelő „pénztestületek“ (monied corporations), hanem azért is, mert ezen bankok „joint-stock“ társaságok, mellyek mind Éjszakamerikában, mind nevezetesen 1844. óta Angliában, épen ugy specialis törvény alatt állanak, mint a' hogy' az 1840-diki magyar törvényhozás külön rendelkezett „a' közkereseti társaságok“ iránt; — 's mellyikünknek jőne eszébe az egyesületi jogkört az 1840: 18-dik t. cikkelyből fejtegetni? Ne zavarjuk együvé a' különböző tárgyakat, ez igen visszás ul volna az eszmék' tisztításának eszközzésére, mire jelenleg nagyobb szükségünk van, mint valaha. —

„Az egyesületi ügy' főmomentumait kiemelni“ volt szándékom, midőn a' jelen előleges fejtegetéshez fogtam; ítélje meg az olvasó, valjon szerencsésen vagy szerencsétlenül jártam-e el

szándékomban. — Önök pedig oda át a' másik oldalon, kikkel négy czikkelyen keresztül szerencsém volt társalkodni, éljenek boldogul, 's czáfolják meg 1845-diki állításaikat a' jövő országgyűlésen még alaposabban, mint mennyire az nekem sikerülhetett, czáfolják meg önmagokat olly teljesen, mint a' hogy' az 1829-diki Peel az 1812-dikit, az 1846-diki Peel az 1836-dikit czáfolta meg; lépjenek sir Robert' nyomába, az ország is, önök is hasznát fogják látni ez eljárásnak. Ajánlom magamat nagybecsü politicalai rokonszenvékhöz.

ÉVENKINTI ORSZÁGGYÜLÉS, 'S UTASITÁSI RENDSZER. I.

(1847. februarius' 21-kén.)

Chacun a son gout; azaz, magyarul: de gustibus non est disputandum. A' B—P. Híradónak van egy dolgozótársa, ki czik-kelyeit, úgy látszik, csak annál fogva küldi be az érintett lapba, mert tapasztalásból tudja, hogy azokat a' szerkesztőség egy rakás jegyzetben mindjárt szépen megczáfolja, olly dolog, mellynél épületesebb valamit íróra nézve aligalig képzelhetni, 's melly alkalmasint igen mulatságos gymnasticai productio' képében tűnik fel az olvasó előtt.

Az említett híradói publicista a' lapnak 526-dik számában azon kívánságát adván elő, hogy ezentul minden két év' eltelte után tartassék országgyűlés, a' szerkesztőség nyomban más értelembe nyilatkozik, 's ha kissé laconicus jegyzetét jól értettük, a' törvényes háromévi időköz után beálló országgyűléseket elégli. Mi ezen kevéssel való megelégedést érdeme szerint tudjuk méltányolni a' keresztyén önmegtagadás' szempontjából, de egyikét publicistai nehézség gördül előnkbe, midőn azon lélekállapotba akarjuk magunkat helyezni, mellyben az ember a' minden második, vagy épen minden harmadik év' lefolyása után beálló országgyűléssel is beéri, 's ezen nehézségek' elosztatásáért annyival is inkább könyörgünk, mivel különben attól tarthatni, hogy a' sokat akarás' pogány appetitusa által még távolabb ejtetünk' a' hivek' egyházától.

Nehézségeinket igen röviden 's igen egyszerűen fogjuk formulázni.

Szerintünk annál fogva szükséges az évenkénti országgyűlés, mivel nem elég, hogy az ország' képviselői időről időre megkérdetessenek, micsoda véleménynyel vannak ez' vagy amaz egyes tárgy felől, hanem szükséges, hogy folyvást irányt adhassanak 's adjanak is valósággal a' közigazgatásnak; — szerintünk annál fogva kell minden évben országgyűlést tartani, mivel külföldi országok' tapasztalása bizonyítja, hogy azon státusokban, hol évenként tartatik országgyűlés, ott a' kormány legerősebb támaszát a' képviselőkben keresi 's találja, 's hogy ellenben olyas országokban, hol a' kamarák csak hosszabb időköz' lefolyása után gyűlnek ismét együvé, ott a' végrehajtó hatalom a' legjobb szándék mellett sem tudja megszokni az alkotmányos ellenőrködést, 's az országgyűlésben akadályt lát, nem hogy benne politicájának legerősebb támaszát találja.

Ennyiből áll az, mit a' három évi időköz után tartandó országgyűlés ellen mindig és minden viszonyok közt hozhatni fel nehézségül. Igaz, a' Rendeknek évenkénti országgyűlést sürgető 1844-diki felirat-javaslatában hiába keressük ezen argumentumokat; de más részről az is igaz, hogy a' Főrendeknek könnyű munkájokba került a' Rendek' felirási javaslatát sarkaiból kiforgatni, azon javaslatot, mellynek védelmére hiába fogtad volna emlegetni, hogy az évenkénti országgyűlés mellett még másféle argumentumok is küzdenek, mellyekről történetből megfeledeztek a' Rendek, — hiába, mondom, mert készen állott a' válasz, amaz ismeretes jogformulában: „de non existentibus et de non apparentibus eadem est ratio.“

Boldog, ki a' dolgok' okait képes kiismerni, — így szól Rómának egyik dicsősége; 's miután igenigen megbocsáthatóképen magam is boldogság után törekszem, bizony csak ez oknál fogva 's korántsem impertinens kandságból, több ízben tettem volt magamnak a' kérdést: honnan van az, hogy ámbár a' mult országgyűlésen jeles készütségu férfiak szép számmal találtattak a' Rendek' táblájánál, mégis gyarkorta szerfelett hiányosan 's néha meg'

épen visszásan motiváltattak az illető indítványok általában 's különösen a' törvényjavaslatok? — És lelkiismeretes megfontolás után, ezen bajnak közvetlen okát az utasítási rendszerben, első forrását pedig az eszmék' zavarában találtam, melly futóhomok-kint önti el politikai érettségünk' különben is gyöngye csemetéit.

A' veszedelem napról napra kézzelfoghatóbbá válik; és mégis, ha valamelyikünk — bizony, nem dévajsból, hanem a' polgári kötelesség' érzetében az eszmék' rectificatiojához fog, nyomban feljajdul a' gyöngeség 's inconoclastai dühről vádolja a' búzgó szándékot, melly arra figyelmezteti a' közönséget: hogy szerfellett sokan vannak közöttünk, kik, mihelyest értésökre esik, hogy az alkotmányos külföld illyes vagy ollyas institutióval bir, annak behozatalát nyomban indítványozzák, ollyformán azonban, hogy amaz institutiónak surrogatuma is tartassék meg, melylyel eddiglen birtunk, de melly, bármi tiszteletreméltó legyen különben, nem fér meg amaz új intézkedéssel. Ők hasonlók azon gyermekhez, ki eleven lovat szeretne, de ki falovától sem tud megválni, 's ennélfogva szerelmes nyaviga hangon ekkép' adja elő kívánságát: vegyenek nekem eleven lovat, de fából.

Illy körülmények közt igen természetes, hogy egynél több utasítás nem annyira a' küldők' szükségeinek, mint egypár kolompós' eszmezavarának tüköre; 's természetes továbbá az, hogy az országgyűlési vezértagok, midőn valamely tárgynak keresztülviteléről van szó, midőn az egyes követek előállanak, mondván: úgy fogalmazzatok ám a' kérdést, hogy utasításom' megszegése nélkül szavazhassak veletek, — hogy, mondom, az említett urak, ezen conjuncturák között kénytelenek az indítványt olly motivumokból keletkeztetni, 's olly allotriákkal együvékapcsolni, mellyek, való igaz, többséget szereznek neki, de ollyassá alakítják egyzersmind, hogy ember legyen, a' ki gyönyörködjék benne.

Lássuk most, mint nyilatkozott ezen kórság a' szóbanlevő ügy' tárgyalásakor.

A' miket felebb az évenkénti országgyűlés mellett főargumentumokul hoztunk fel, azok a' világon a' legegyszerűbb tételek, 's így teljes lehetetlen, hogy a' Rendek' táblájának mindenik tagja előtt

ne lettek volna ismeretesekek; de a' követ nem készítvén magamagának az utasítást, sőt néha épen azért küldetvén országgyűlésre, hogy az utasítás' elveire ne lehessen befolyással, — bizony, gyönyörű egy mechanizmus! valóságos eszménye a' képviselőségnek! — mind ennek az volt eredménye, hogy a' különben mesteri kéz' nyomait magán viselő felirási javaslatban az országgyűlés' évenkénti tartásának főmotivumai helyett másod rendbeliekre történik hivatkozás; 's eredménye volt továbbá az, hogy az évenkénti országgyűlés az évenkénti követválasztással forrasztatott együvé, — olly dologgal, mellynek czélszerűtlenségét és kártékonyágát a' fenforgó viszonyok között, csak a' minden stabilismus' ellenei nem látják által, 's melly egymaga is elégséges volna az ügynek tökéletes megbuktatására. Jól tudom, hogy az évenkénti követválasztás nem említetik meg névszerint a' törvényjavaslatban, de épen mert a' követválasztásnak hány diétára szólásáról semmit sem olvashatni benne, világos: hogy a' Rendek, midőn e' tárgy' vitatását eltolták magoktól, azt nyilatkoztatták ki, miszerint az évenkénti országgyűlések' periodusában is az eddigi szokás mellett akarnak maradni, melly szerint külön mindenik országgyűlést uj uj követválasztás előzi meg.

De ha a' Rendek' eljárását nem tartjuk kielégítőnek, innen senki se következtesse, hogy a' Főrendek' ellenargumentumait, ha mindjárt elégségesek voltak a' felirási javaslat' megakasztására, rendkívül súlyosoknak tartjuk; sőt épen ellenkezőleg, egy véleményen vagyunk gr. Széchenyi Istvánnal, ki azokat „bágyadtak“-nak mondá. A' felírás mindenekfelett azon oknál fogva elneveztetett: mivel előbb coordinálni kell a' diétát, ha azt akarjuk, hogy a' csak néhány hónapra szorítkozható évenkénti országgyűlésen a' ceremonialekon és praelimináriákon kívül egyébre is maradjon idő. — Már pedig nekünk erős hitünk, hogy az országgyűlés' némi rendezése épen a' szabott időben évről évre előkörrülő országgyűlések által éretnék el. Ha az országgyűlés nem fog többé karavanserai' képeire Pozsonyban sátort ütni, ha a' nemzet' képviselői nem rendkívüli tüneményképen, hanem szabályszerűleg az ország' szívében gyűlnek együvé: akkor a' rendezés,

az európai formák' szüksége, magát mindenki által fogja éreztetni; akkor azt, mit az emberek' értelmisége eddig nem tudott kivinni, ki fogja vinni a' dolgok' értelmisége, la raison des choses, melyet — fájdalommal és szégyennel valloim meg — maholnap erősebbnek fogok tartani amannál. Higyük el önök, az országgyűlés' coordinatóját — mennyiben nem a' szavazatok' nyomatékát 's a' rokonneműeket, hanem az ügykezelést értjük alatta, — nem törvény ad hoc, hanem az évenkénti országgyűlés, a' periodicus diétának parlamentféle valamivé átalakulása fogja eszközölni. Ha az országgyűlésnek évenkénti tartása törvénybe megyen, 's ha más részről a' követeknek nagyobb száma tapasztalt férfiakból fog állani, ollyasokból, kik tudják, minden dolognak hol van a' nyele, — akkor a' diétának külső physiognomiája 's ezzel oeconomiája is annyira meg fog változni, hogy az öreg Balogh, ha feltámadna, rá sem ismerne, 's öt, hat hónap alatt nagyszerűbb intézkedések fognak történni azoknál, melyek 1832-től 1836-ig, Palóczy, „hosszu diétájának“ procustesi ágyából keltek ki. Tapasztalt férfiakat emlegettünk, de illyesekből csak azon esetre fog állani az országgyűlés' többsége, ha a' követek nem kerülnek minden évben új választás alá. Jól tudom, hogy a' képviselő testületnek nem szabad stabilissá válnia, mert ez esetben magához rántana minden hatalmat, 's a' legborzasztóbb zsarnoksággá fajulna; tudom azt is, hogy épen annál fogva, mert a' törvényhozó testület rendkívüli hatalommal van felruházva, ezen hatalmat térben és időben szükség korlátozni; de ennek eszközzésére más intézkedéseket ajánlanak tudomány és gyakorlat, nem azt, hogy évenként új választás alá kerüljön a' diéta. Ezt még a' constituante is sokallotta, mert két törvényhozásra választatta meg a' képviselőt; csak a' convent', az anarchia' emberei nyilatkoztak az évenkénti választás mellett, de már két év múlva törvény hozott, hogy a' követeknek csak egyharmada kerüljön évenként új választás alá, 's így az egyik harmad' megbízása szükségképen három évre szólt. 'S ez azon kérdés' fejtegetésére visz bennünket: azonegy időben szűnjék-e meg valamennyi követ' megbízása, 's illetőleg azonegy időben kerüljenek-e új választás alá? — vagy pedig csak részletenkint?

Az 1814-diki francia charta, ellenkezõleg a' késõbbi rendelkezésekkel, 's több német státusok a' kamara' részletenkinti megújításának elvébõl indultak ki, 's mind Franciaországban, mind a' német földön találkoztak publicisták, kik ezen intézkedés' védelmére keltek. — Szerintök a' képviselõ testület' részletes megújításában biztosíték rejlik arra nézve, hogy az épen uralkodásra kapott pártnak nem fog sükerülni, rendkívüli erőfejlesztés által ollyas képviselõ testületet teremteni, mely kirekesztõleg csak egy párt' színét viselje, 's e' szerint a' politicai kifejlõdés nem rögtön, nem erőszakosan, hanem csendesesen és törvényszerûleg fog eszközöltetni. Ezen argumentumra feleljen Constant Benjamin helyettünk, feleljen azon publicista, kinek munkáit sokkal örömetebb látnám az uj nemzedék' kezében, mint Louis Blanc' és Proudhon' és nem tudom kinek még magokban véve becses munkáikat, de melyeknek viszonyaink között csak igen parányi hasznát vehetjük, 's melyek a' politicai eszmézavart még öregbithetik.

Találkoztak — így ír Constant Benjamin — kik bámulatos bölcseséget láttak a' kamarák' megújulásának azon módjaiban, melyeknél fogva az újonnan érkezettek mindig kevesebb-ségben látták magokat. Pedig a' kamarák nemcsak azért újítanak meg, hogy a' nemzet' képviselõi külön 's a' nép' tömegétõl elszigetelt osztályt ne alakíthassanak, hanem azért is, hogy a' vélemény' ne taláni módosulásai híven tolmácsoltassanak. Nem nevetséges-e, arra törekedni, hogy a' létezõ közvélemény' organumai kevesebb-ségben legyenek azon közvéleménnyel szemközt, mely már megszűnt lenni? Semmi kétség, a' stabilitás' elvére is figyelemmel kell lennünk, 's ennél fogva nem kell minduntalan megújítani a' képviselõ testület' tagjait, nem kell fonákul olly gyakoriakká tenni a' választásokat, hogy a' közvéleménynek még csak elégséges alkalma se legyen, a' két választást egymástól elkülönítõ idõközben, az illetõ tagok' érdemére nézve megáHapodnia. De innen nem következik, hogy mindent a' stabilismus' bilincseibe kell verni, nem következik annyival is inkább, mivel a' követi táblán kívül még egy másik is létezik, mely a' fennálló viszonyokat képviseli, 's így ne gondoskodjunk szerfelett arról, hogy a' követek' háza a'

stabilismus mellett buzgólkodjék, 's ne feledkezzünk meg arról, hogy a' haladás 's a' conservativismus közötti vita több haszonnal jár két gyülekezet között, mint azonegynek kebelében.

Az összes képviselő testületnek azonegy időbeni megújítása, de csak három év', tehát csak három országgyűlés' lefolyása után, — ez legyen a' jelszó. Mert véleményünk szerint, a' főrendi ellenzék' azon tagjai, kik a' mult országgyűlésen oda nyilatkoztak, hogy hat, hét évre akarják megválasztatni a' követet, ha az évenkénti országgyűlés törvénybe iktattatik, kelletnél tovább mentek. Szokjunk el már valaha attól: az egyik szélsőségre mindig a' másik szélsőséggel válaszolni. Tudtunkra sehol sem választják hét évre, hét országgyűlésre a' követet, egyedül csak Angliában; de azon körülmény, hogy a' reform', a' haladás' barátai itt is a' hétéviség ellen nyilatkoznak, eléggé mutatja az intézkedés' czélszerűtlenségét, 's azon körülmény, hogy a' reactio évenkénti követválasztást iratott a' tulzók' zászla-jára, a' mérsékletteket mind Angliában, mind másutt a' hároméviség' pártolására hívja fel.

Egy közelebbi számban tovább fogjuk fejtegetni e' tárgyat.

ÉVENKINTI ORSZÁGGYÜLÉS, 'S UTASITÁSI RENDSZER. II.

(1847. februarius' 28-dikán.)

A' „közhasznu ismeretek' tárát“ 's „Rotteck' és Welcker' staatslexiconát“, tudom, ismeri mindenik olvasóm; de hányan vannak, kik előtt „Fabri thesaurus eruditionis scholasticae“ és „Justi Lipsii politicorum libri sex“ ismeretesek? ezen nagymélységű tudomány-aknak, mellyekből apáink azonképen meritették összes bölcseségöket, mint a' hogy' mi a' felebb említett munkákból meritjük a' magunkét. Azt a' Justus Lipsius' könyvét sokat bámultam gyerkőcze koromban; mindenik tétele szóról szóra valamelly görög vagy deák classicusból van kiürva, 's Justus uramtól csak egy sereg *e t* és *a t que*, *ve l* és *a u t* fordul elő mindenik lapon, mellyekkel thesist thesishez enyvez. Az olvasónak körülbelől fogalma leszen e' módszerről, ha az itt következő czikkelyt végig nézte, mellyben mások fognak szólani helyettem, 's mellyben magam csak a' bemutató', 's az ollykor-ollykor közben-szóló' tiszteben fogván eljárni, a' társalkodás' költségeit tetemes részben másokra hárithatom, — olly neme a' gazdálkodásnak, melly a' t. cz. olvasó közönségnek is nem csekély nyereségére leszen.

Midőn az évenkinti országgyűlés' ügye 1844. martius' 20-kán a' Rende'k' táblájánál országos ülésben tárgyalatott, az elnök egyebek között így nyilatkozott: „Ha a' t. Karok és Rende'k' minden évben országgyűlést tartanak: a' nemzetnek figyelmé ide fog forditani, és higység el a' t. Karok és Rende'k, a' municipalis élet

olly hathatósan működni nem fog, sőt ha az országgyűlés olly sürűen fog tartatni, mindent magához huzván, a' municipalis életet egészen elenyészelteti."

Ezen állításra Biharnak követe B— Ö— válaszolt, — válaszolt egy gyönyörű improvisatióban, mellyről a' mi tisztelt elvelenünk ifj. M— Gy— azt mondá: „hogy ő Biharmegye' nagyérdemű követének szeszélydús előadásait mindenkor éber figyelemmel kíséri, de főleg akkor, midőn — mint ma — a' humor' istene olly kitünőleg mosolyg reá,“ — 's mondhatta volna még azt is: hogy ezen beszéd magán viseli az öserő' typusát, melly B— szónoklatát jellemzi, 's melly ha zuhatagképen megindul, minden akadályt, minden ellenvetést árjainak örvényébe ránt.

A' szóbanlevő beszédnek egyik helye így hangzik :

„Azon támogató okok' egyike, mellyet különösen nagyméltóságod említett, az, hogy évenkénti országgyűlés' tartása által a' helyhatósági élet' működése szenvedne csorbát, — ezen kiejtését nagyméltóságodnak, miszerint a' helyhatósági élet' szabad 's független működését annyira szíven viseli, köszönettel üdvözlem, — azonban bármilly örömet őtalmazzam is a' helyhatósági életet, de el kell ismernem, hogy a' kisebbnek a' nagyobb tekintély előtt meg kell szűnni, 's a' nagyobbak kell olly körben működni, mellyben a' kisebb nem működhetik ; egyébiránt tagadom, hogy az országgyűlés' évenkénti tartása által a' municipalis élet' működése legkisebb csorbát szenvedne."

Beöthy a' magunk' hitvallását mondotta ki; — mi is azt hisszük : hogy a' nagyobbak kell olly körben működni, mellyben a' kisebb nem működhetik ; — 's hisszük azt : hogy az országgyűlés' évenkénti tartása által a' municipium' életereje — életerejéről szólunk, nem holmi gőzökről és párákról — távolról sem fog csorbát szenvedni, sőt növekedni fog és öregbülni: mert legfőbb jogát, a' törvényhozási jogot, nem olympiasról olympiasra, hanem évről évre fogná küldöttei által gyakorolni.

Abban, „hogy a' nemzet' figyelme az országgyűlésre fog fordulni,“ abban talán csak nem rejlik veszedelem, — valamint, ugy hiszem, abban sem, hogy bizonyos factorok igen üdvös irányban

helyből fognak mozdulni. Ha a' gyöngye egyén' kezéből kiveszszük a' sulyos kardot, melylyel sem magát, sem mást nem képes védelmezni, 's ha átaladjuk az óriásnak, ki egy országot fog vele ótal-mazni, kétségkívül nemcsak a' közjó', hanem egyenesen a' gyön-gék' érdekében is cselekszünk, 's eredményeztetjük névszerint azt, hogy a' gyöngye az óriás' vasának árnyéka alatt házi ügyeit nyugalmasan 's ennél fogva minél üdvösebben intézheti el; 's ha azon divergens hatalomparányok, melyek a' törvényhatóságok' kezében csak negative működhetnek, évenként néhány hónapra összeforradnak az országgyűlésben, mely ezen erőt positive fogja alkalmazni, mely általa — mint ezt minapi czikkelyünkben kie-meltük — a' közigazgatásnak irányt fog adni, olyas irányt, minőt a' törvényhatóságok ohajtanak, de minőt eddiglen nem bírtak esz-közlésbe venni: akkor — igaz — a' nagyobbat működtetjük olly körben, melyben a' kisebb nem működhetik, de működtetjük azon célra, mely után a' kisebbik is esengett, mely után azon-ban siker' reményével csak a' nagyobbik fog törekedhetni.

Ismételjük: az évenkénti országgyűlés nemcsak hogy csorbát nem üt a' helyhatósági életerőn, de sőt ez fogja eszközözlni, hogy valóságos, önálló helyhatósági jogkör alakulhasson elvégre, mely az önkormányozás' rendszerének alapul szolgálhasson.

Hallom a' választ: Igen, a' mit ti értetek a' helyhatósági jogkör 's az önkormányzás alatt, — mert hiszen köztudomásu dolog, hogy ti e' szavakat olly értelemben veszitek: hogy az országos ügyeket intézze el az ország, a' kerületieket a' kerület, a' hely-belieket a' helyhatóság; — de mi a' municipalis élet alatt értjük a' megyének jelen political életét, 's ez az országgyűléssel szemközt az utasításokban nyilatkozik, — már pedig az évenkénti ország-gyűlés nem fér meg az utasítási rendszerrel.

Ezen aggodalomnyilvánítás kissé hosszabb fejtegetést teszen szükségessé.

Hogy a' képviseleti rendszerrel nem férnek meg a' kötele-ző utasítások, az tagadhatatlan. A' képviselő, ellentétben az egyszerű küldöttel, a' mandatariussal, nem egyesek', nem is va-lamelly testület', hanem a' státusűszvesség' tolmácsa, 's ennél-

fogva helyesen jegyeztetett meg, hogy csak az összes nemzet lehetne plenipotentarius, 's hogy tehát csak országgyűléstől vehetne utasítást. A' képviselőnek, ellentétben az ágenssel, joga és kötelessége levén, választóinak külön, pillanatnyi érdekeit a' köz érdekeinek feláldozni, természetesen nem köteleztethetik részletes utasítás által. Midőn Bristol' városa 1774ben Burket választá képviselőjének, ez így szólott a' választókhoz: „Ne várják önök, hogy magamat formaliter lekötözzem. A' képviselő tartozik önök' érdekében nyugalmat és saját ügyeit feláldozni: de nem tartozik sem önök', sem senki más' kedvéért véleményét és lelkiismeretét Jegyilkolni. Ezeket Istentől nyerte, ezekről Istennek fog számot adni. Önök' képviselője nemcsak járni, kelni, hanem gondolkodni is tartozik önökért; ő elárulja önöket, nem hogy szolgálná, ha gondolkozását felfüggeszti. A' kormányzás egyébből áll, nem holmi sic volo, sic jubeo-féle capricekból. A' kormányzás az észnek, az ítéletnek, a' választásnak, a' bölcseségnek ügye. 'S lehetséges-e a' bölcsesség, midőn a' határozás megelőzi a' discussiót? Azok, kik a' végzést formulázzák, háromszáz mérföldre vannak távol azoktól, kik az okoskodásokat hallják. Ez borzasztó fonákság! Minden parancsoló utasítás, melly az alsóház' tagját békóba veri, melly őt vak engedelmességre kárhoztatja, ellenkezik az ország' törvényeivel. Illyes valami nem létezik Angliában. Ez roppant tévedés, melly összes alkotmányunk' félreértéséből származik. A' parlament nem congressusa ollyas követeknek, kiket többféle státusok küldöttek, mellyek közül külön mindeniknek külön érdekei vannak, miket az egyes ügyviselő valamennyi egyéb ügyviselő ellen tartozik védeni. A' parlament tanácskozó testülete e g y nemzetnek, melly csak e g y érdeket ismer, — a' köznek érdekét. Önök megválasztják a' követet, de mihelyest ez a' westminsteri terembe lép, megszűnik önök' követe lenni, 's a' parlament tagjává leszen.“

Igy szólott Burke; 's midőn pár évvel utóbb számot adott küldőinek, kik az utasításokat szépen utána küldögették, így nyilatkozott: „Én nem engedelmeskedtem önök' utasításainak; én a' valóznak 's az igaznak utasítását követtem; én önök' érdekeit önök'

véleménye ellen védeltem, még pedig olly állhatatossággal, melyre büszke vagyok. Semmi kétség, én tartozom önök' nézeteire figyelemmel lenni, de mindenekelőtt azt tartozom vizsgálni: nem fog-e az önök által ajánlott rendszabály bennünket évek mulva fájdalommal eltölteni? Vagy talán a' pillanat' szikrája után kellett volna indulnom? Midőn önök engem megválasztottak, akkor szilárd támaszt kerestek a' közjónak, akkor nem lehetett szándékukban, szélkelepet ültetni a' ház' tetejére, mely, alázatos kedvkérésessel, a' tömeg' szeszélyei 's a' szél' dúdolása szerint mozduljon.“

'S Burkenak ezen doctrinája szerint járnak el még ma is Anglia' valamennyi státusférftai, mit — hogy egyebet elmellőzzünk — a' maynoothi bill' alkalmával az alsóház' legjelesebb tagjai minapában szóval 's tettel tüntettek ki. Az angol publicisták a' követben képviselőt, a' képviselőben pilotát látnak, ki a' tudatlan matróz' 's a' tudós hajókáplán' avisóitól egyiránt függetlenül, legjobb belátása szerint jár el tisztében. Peelnék legujabb intézkedései, melyek a' reform' ügyének olly lényeges szolgálatokat tettek, azonképen mint a' catholicusok' emancipatioja az utasítások' ellenére váltak törvénynyé. Ha az országgyűlés utasításokkal van megkötte, a' főhatalom másutt van, nem az országgyűlésen. A' constituante hijába nyilatkoztatta ki, hogy ő megszűnt a' „Rendek' háza“ lenni, hogy ő a' „nemzet' gyűlése“; tudjuk, hogy ezen névcsere' daczára visszafelé gravitált minduntalan, 's következetességgel csak akkor haladhatott előre, midőn az utasításokat érvényteleneknek nyilatkoztatta elvégre, midőn elégette a' hajókat, melyeken a' provincialismus' ingoványai közé menekülhetett volna a' követ.

Ismétlem — — — de ugy látom, hogy még sok mondanivalóm van, 's azt talán jobb lesz külön czikkelyben elmondanom.

ÉVENKINTI ORSZÁGGYÜLÉS 'S UTASÍTÁSI RENDSZER. III.

(1847. martius' 7-én.)

„A' Rende'k' táblája constituálni akarja magát, mint képviselők' táblája, — 's ezen eszme' befolyása alatt működnek a' Rende'k néha talán öntudatlanul is;“ — ezt a' mult országgyűlés alatt velem együtt többen vonhatták ki a' tábla' eljárásának lényeges változásokat szenvedett mechanismusából. 'S ezen ösztönszerű törekvésről kivált a' kötelező utasítások' értékének rögtön beállott depreciációja teszen tanuságot. Nem hiszem, hogy a' Rende'k' többsége az öszves utasítási rendszert egy kurta forintnál többre becsülte volna; — a' rendszert, mondom, az elvet, az eszmét; mert hogy magokat az utasításokat, mint mellyek a' megye' pecsétje alatt érkeztek fel, térdet 's fejet hajtván fogadták, az igen természetes, — ámbár ezekre nézve is találkoztak, kik egyenesen kinyilatkoztatták, hogy ők biz' hol megtartják az utasításokat, hol nem. 'S ezen ne csodálkozzék senki; hiszen lehetetlen volt a' rendeknek el nem borzadniok ns. Sz megyének következetességétől, miszerint kötelelességeül tétetett a' követnek toties quoties felállani, mondván: „a' szőnyegen levő tárgyra nézve nincsen utasításom, 's ennél fogva küldöm' meghagyásából nem szabad szavaznom;“ — lehetetlen volt nem látniok, hogy azon esetre, ha e' példa követőkre találna, ha a' ns. megyék, önnönmagok' nullificációja által akarják magoknak a' törvényhozási befolyást biztosítani, a' megyei követ végre még a' sz. kir. város' küldöttének $\frac{1}{50}$ -ed szavazatát is irigy szemmel fogja tekinthetni.

Jól tudom, hogy a' megyei közönség 's kivált a' már több helytt permanensekké vált utasításkészítő választmányok' tagjai nem jó szemmel nézik az embert, ha azt nyilatkoztatja ki előttök,

hogy a' kötelező utasítások' haszna, sőt kivihetősége is egy nagy fallacia, hogy legjobb utasításkészítő az időszaki sajtó, 's hogy ennél fogva mindenekelőtt üdvös sajtótörvényt ügyekezzenek ki eszközölni; — jól tudom, miszerint azok, kik képesek voltak magokkal elhitetni, hogy Magyarorszában a' közönséges nemesember ugyanazon jogokkal bír, mellyekkel bármely mágnás, 's hogy mindössze is csak a' homagiumra nézve különböznek egymástól! — jól tudom, mondom, miszerint azok, kik illyes hitre képesek, azt is hitethetik el magokkal, hogy a' kötelező utasításokban a' törvényhozási egyenlőség' elve nyilatkozik! 's hogy tehát az utasítási rendszert megingadoztatni, bűn; — jól tudom mindezt, de épen ennél fogva azt is tudom, hogy midőn a' mi tisztelt elvbarátunk, Szemere Bertalan, ezen rögeszmének, Borsodvármegye' színe előtt, követszámolási beszédében hadat üzent, nemcsak státusférfiúi tapintatát bizonyította be, hanem — mert szembeszállott a' nagypatronatusu előítélettel — valóságos polgári érdemet is szerzett magának.

Azt, hogy rögtön, tökéletesen hagyjanak fel az utasításadással a' törvényhatóságok, egyikünk sem követeli, — azon igen egyszerű oknál fogva, mivel a' jelen esetben semmi haszna többet követelnünk, mint mennyit elérhetni remélünk. Aztán, valamint az utasítási rendszer csak fokunkint érte el jelen monstruositását, 's valamint ha a' helyett, hogy 1811-től fogva 1825-ig nem tartott országgyűlés, évenként öt — hat hónapra együvé hívtak volna a' Rendeke, száz operatum systematicum' közbenjövetele sem fogta volna annyira dagasztani a' követ' utasítási ternióit, mennyire ezek kivált 1832. óta növekedtek: — ugy más részről az utasítások' megszüntetése is csak fokunkint eszközölhető, még pedig mindenekefelett az országgyűlésnek évenkénti tartása által. Az évenként, szabott időben tartandó országgyűlés az utasítási viszketeg' hatalmas antidotumának fog mutatkozni, kivált azon oknál fogva, mert az ügykezelés' rendezése, a' tanácskozásnak és elintézésnek újabb formái — mellyeket az évenkénti országgyűléstől bizton várhatni — a' pótlékutatisítások' engedelmes kikerészt és kegyes adományozását lehetetlenné fogják tenni.

Távol legyen tőlünk, hogy a' képviselőség' egyik jellemvonását a' küldők' nézeteinek becsméréseben 's érdekeik' elhanyaglásában keresnők; sőt épen ellenkezőleg úgy vélekedünk, hogy neki azokat kikutatni és országos szempontból felfogni 's tolmácsolni főfő kötelessége. De ezt nem száz utasításnak egymásba skatulyázása által, hanem józan választási törvény' segítségével érhetni el legbiztosabban. Ha a' választási törvény az elemek' ollyas combinatióján alapul, melly a' legérdemesbnek megválasztatását lehetőségessé, sőt valószínűvé teszi: akkor a' jó ügynek utasításokkali obvallálása a' legesleghivságosabb dolog, melylyet csak gondolhatni. Az emberek nem törték volna fejüket századok óta azon módokon, hogymint eszközölthetik a' legcélirányosabb választás, ha a' képviselőben csak horgot látnának, mellyre boldog, boldogtalan, bölcseségének czafrangait aggathassa.

Nem vagyok phrenologus, de annyit mégis tudok, hogy az emberi agy sokféleképen van organisálva. Ennélfogva épen nem csodálkoznám, ha valaki az utasítások' megtámadásában megbocsáthatlan impietast látna, 's a' haladással, a' reformmal meg nem férő, nem tudom, miféle célzatokat olvasna ki soraimból. Mondhatnám ugyan válaszképen: hogy a' mult országgyűlésen Tolnáknak követe, Perczel Móricz volt az utasítási rendszer' legmérgeesebb ostromlója, tehát ollyvalaki, kit, tudtomra, eddig még nem vettek gyanuba, hogy a' haladási processust szerfelett mérsékleni akarná; — 's mondhatnám azt is, hogy a' conservatív eszmék' időszakai organumai az utasítási rendszert a' világért nem engednék political credoikból kitöröltetni; — de semmi szükség, hogy illyesmire hivatkozzam. Hiszem, szívesen hiszem, hogy valamint bizonyos viszonyok között az utasítási rendszer horgonyul szolgálhat a' tespedésnek, úgy lehetnek esetek, midőn az utasítások üdvös irányban lökik előre az ügyeket. Az utasítási rendszer sem a' haladással, sem a' stabilismussal nem ellenkezik, nem még a' legféktelenebb rohanással 's a' legcsökönösebb sohamozdisággal sem, 's ennélfogva az oligarchák 's a' demagogok egyiránt helyesen cselekesznek, ha a' kötelező utasítások mellett küzdenek, valamint egyiránt helyesen cselekesznek akkor is, ha a' verifica-

tióknak a' táblára bizatását ellenzik; — de az utasítási rendszer ellentétben áll a' képviseleti rendszerrel, 's ennél fogva mindazok, kik a' rendiség' keskeny síkatorából a' képviselők' foruma felé tartanak, 's mind azok, kik az értelmiség 's nem a' szenvedélyek által akarják a' közügyeket elintéztetni, kik tudják, hogy nagyobb státusokban csak képviselet' útján alapíthatatik 's tartathatik meg a' szabadság, magok alatt vágják a' fát, ha védokok után kapkodnak, mellyekkel az utasítási rendszert támogathassák.

Mind azon kisebb nagyobb argumentumok, mellyek Talleyrandnak a' constituante' kebelében a' kötelező utasítások ellen tett indítványából az újabb publicisták' irataiba általmentek, épen ugy ismeretesekek előttünk, mint azon crisis, mellyen a' kötelező utasítások mindenik országgyűlés' vége felé, az értekeződés' alkalmával, szükségképen általesnek. De mind ezen okokat, mint másodrendbelieket, elmellőzzük e' helytt, 's kijelentjük ujra és ujra, hogy miután véleményünk szerint a' magyar alkotmányosság' épületének a' képviseleti rendszer' bázisán kell emelkednie, 's miután a' kötelező utasítások vagy a' rendiség' eszméjének, vagy az ugynevezett tanácskozó ösgyűlések' — tehát két olly dolognak emanatiói, mellyek nekünk egyiránt nem kellenek, 's mellyek a' képviseletiségnek épen ellentétei: politicali rendszerünk' alapelvénél fogva ellenezzük az utasításokat.

Hogy a' haladási párt évek óta a' képviseleti kormányforma' létesítése után törekszik, tudjuk mindnyájan; hogy az évenkénti országgyűlés lényeges szolgálatokat fog tenni a' képviseleti rendszernek, az jelen fejtegetéseimből is kiviláglik, 's ennél fogva ha a' diétának „parliament-féle valamivé“ átalakítása által a' megyei jogkör némi csorbulást fogna szenvedni, ez gazdagon pótoltnának ki másutt, épen ott, hol, mint Biharnak követe mondá, a' legfelsőbb jogot gyakorolják a' megyék; de kipótoltnának egyszersmind magoknak a' megyéknek kebelében olly választási lörvény által, melly az institutióknak fokonszintű átídomításával is járható veszedelmeket elhárítaná, 's melly nélkül követeket küldhetnek a' municipiumok az országgyűlésre, de képviselőket nem.

TARTALOM.

	<i>Lap.</i>
Zalai szövatok	1
Remény és aggodalom a' dietának berekesztésekor	8
Készüljünk a' jövő országgyűlésre	14
Büntető törvénykönyv. I.	15
Nyilt levél Considerant Victorhoz	21
Évfordulatkor	24
Rólunk és másokról	27
Nyilt levél Triesztből	32
Nyilt levél Considerant V.-hoz	36
Nyilt levél Triesztből	43
Büntető törvénykönyv. II.	48
Az olvasóhoz	54
Tévedések. I. II. III. IV.	58
Nyilt levelek Triesztből	79
Büntető törvénykönyv. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.	90

	<i>Lap.</i>
Büntető eljárás. I. II. III. IV. V. VI.	125
Szózat Északamerikából	151
Büntető eljárás. VII. VIII. IX. X. XI. XII.	157
Honosítás. I. II. III. IV.	159
Nyílt levél Triesztből	209
Honosítás. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI.	213
Szót kérek!	237
Tájékozás az egyesületi jog' mezején. I. II. III. IV.	245
Évenkinti országgyűlés 's utasítási rendszer. I. II. III. IV.	267